Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 756 — ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒԼԻՍ 1886 (Ն. Տ.) 24 ՅՈՒԼԻՍ 1886 — 22 ՇԷՎՎԱԼ 1303

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան
در غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آرهولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան		200
» » Վեցամսեայ	» »	100
» » Եռամսեայ	» »	50
Գաւառաց » եւ օտարական Թղթատարով տարեկան	» »	240
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարով վեցամսեայ	» »	120
Օտար երկիրներու տարեկան	Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ	»	28

Թերթը ցրուած լրագրաց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ յօդուած ետ չդարձուիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Ha Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 11 ՅՈՒԼԻՍ, 1886

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆԱՅ ԽՆԴԻՐԸ

Վանէն եկած վերջին նամակներն ու հեռագրերն օրուան գլխաւոր խնդիրն են այժմ։

Պօղոս եպիսկոպոս քաշուեցաւ Լիմ անապատի Վանքն, որոյ վանահայրն է։ Օրմանեան Սրբազան ձեռնարկեց Խաչն Ժողով մը կազմել. բայց չէ յաջողեր, Պօղոսեանց և տեղային իշխանութեան կողմէ հանուած դժուարութեանց պատճառաւ։ Կտուց անապատի վանահայր Յովհաննէս վարդապետ, իբրեւ առժամեայ Փոխանորդ Գեր. Ռուսճուգլեան Հօր, հասաւ Վան, և պաշտօնի ձեռնարկեց։ Քանի մը տեղացի հայ երեւելիներ, Պօղոս եպիսկոպոսի կուսակիցներ, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան տնօրինութեան դէմ հակառակութիւն կը յարուցանեն, և Օրմանեան Սրբազանի ընթացքէն գանգատելով, Ռուսճուգլեան Հօր ընդփոյթ ի Վան ժամանումը կը խնդրեն, որպէս զի նախ քննութիւն մը կատարուի, և ապա որոշուի թէ Պօղոս եպիսկոպոս պէ՞տք է հեռացուի։

Պօղոս եպիսկոպոս ուղիղ ընթացք մը բռնեց անմիջապէս հնազանդելով Պատրիարքարանի հեռագրոյն։ Բայց Լիմ շատ մօտ է Վանայ, և Ն. Գերապատուութիւն, ինչպէս անցելոյն, նաեւ ներկային մէջ կրնայ փորձուիլ մաս ունենալու Վանայ գործոց մէջ։ Պէտք է սակայն որ Պօղոս եպիսկոպոս մոռնայ զՎան, և Վան՝ զՊօղոս եպիսկոպոս։ Բացարձակ անկարելութիւն մ՚է որ, յանուն Պօղոս եպիսկոպոսի խռովութիւնք և մինչեւ իսկ արիւնհեղութիւն տեղի ունենալէն յետոյ, Պօղոս եպիսկոպոս կարենայ երբեք ո՛ և է պաշտօնով Վան վերադառնալ։ Եթէ Պօղոս եպիսկոպոս չմոռնայ զՎան, կամ եթէ իւր կուսակիցք չմոռնան զՊօղոս եպիսկոպոս, Պատրիարքարանն անշուշտ պիտի հարկադրի Լիմէն ևս հեռացնել զՊօղոս եպիսկոպոս. զի մեծ վիճակի մը հանդարտութեան խնդիրն ամեն անձնական խնդրէ վեր է։

Պօղոսեան քանի մը երեւելեաց ընթացքն անհասկնալի է, և գլխովին անարդարանալի։ Պօղոս եպիսկոպոս երկու ու կէս տարի առաջ Վան ղրկուեցաւ ո՛չ թէ իբրեւ Վանեցւոց քուէով ընտրեալ միայն Առաջնորդ, այլ իբրեւ Պատրիարքարանի կողմէ գործակալ մը՝ առաջնորդական տեղապահի առժամեայ պաշտօնով։ Պատրիարքարանը ձեռնհաս է առաջնորդական տեղապահները պաշտօնանկ ընել, առանց տեղացւոց կամքն հարցունելու։ Շատ պատճառներ կային որով Պօղոս եպիսկոպոսի Վան մնալն ո՛չ միայն օգտակար չէր կրնար լինել, այլ և ծանրածանր անպատեհութիւններ կրնար յարուցանել։ Հետեւապէս, Պատրիարքարանն արդար եւ պատշաճ տնօրինութիւն մ՚ըրաւ՝ Վանէն հեռանալու հրաման ղրկելով Պօղոս եպիսկոպոսի։ Այս տնօրինութեան դէմ ապստամբիլ, և «Թող չենք տար որ Ազգին և Տէրութեան հաւատարիմ Պօղոս եպիսկոպոս ոտքի տակ երթայ (.˙.)» ըսելով, աղմուկ հանել և Պատրիարքարանի որոշմանց գործադրութեան դէմ արգելք յարուցանել՝ դատապարտելի օրինազանցութիւն մ՚է։ Պատրիարքարանը չի պատժեր զՊօղոս եպիսկոպոս։ Լիմի վանահօր առժամեայ պաշտօն մը տուած էր ի Վան, և հիմա կը պատուիրէ նմա վերադառնալ ի Լիմ։ Պօղոսեան երեւելեաց նպատակն եթէ իրենց թեմին բարեկեցութիւնն ու հանդարտութիւնն է, փորձը ցուցուց թէ ցորչափ Պօղոս եպ. ի Վան կը գտնուի, թեմը խաղաղութեան երես տեսնելիք չունի։ Երբ Պօղոսեանց խօսքը քալէ, Ապօղոսեան մեծամասնութիւնը կը յուզուի։ Երբ Ապօղոսեանց խօսքը քալէ, Պօղոսեանք կը խլրտին։ Այս յուզեալ կացութեան ուրիշ կերպիւ վերջ չի կրնար տրուիլ բայց եթէ ոչ մի կուսակցութեան պատկանող հովիւ մը տալով Վանեցւոց։ Եւ Կեդր. Վարչութիւնը ճշգիւ զայս որոշեց, Վանայ Պատրիարքական Փոխանորդ կարգելով զԳեր. Ռուսճուգլեան Հայրը։

Պարագաներ կան ուր, պատրիարքական հեղինակութիւնն ու սահմանադրական իշխանութիւնը պահպանելու համար, Կեդր. Վարչութիւնը կը պարտի ցոյց տալ կորով և ազդուութիւն։ Հիմակ ամենայն իրաւամբ և պատշաճութեամբ Պատրիարքարանը կրնայ և պարտի պնդել իւր որոշման վրայ, և յարգել տալ զայն, այսպէս հասկցնելով քանի մը Վանցի երեւելիներու թէ հանրածանօթ անձնական շահերու չէ կարելի զոհել հազարաւոր հայերու հանդարտութիւնն ու բարեկեցութիւնը։

Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդին շուտով ի Վան ղրկուիլը կը խնդրուի երկուց կուսակցութեանց կողմէ միանգամայն։ Արդար պահանջում մ՚է այս, և գլխաւոր միջոցն է այն, որով Պատրիարքարանը կրնայ յարգել և գործադրել տալ Վանայ նկատմամբ իւր տնօրինութիւնները։ Իսկ տեղային իշխանութեան դժուարութիւն հանելուն խօսքն անիմանալի կը թուի մեզ։ Պատրիարքարանի կողմէ ազգային պաշտօնեից և ազգային գործոց նկատմամբ տրուած որոշումներուն վրայ տեղային պաշտօնատարաց կարծիքը չի հարցուիր ըստ օրինի։ Պատրիարքարանն որոշեց թէ Պօղոս եպիսկոպոս Վանայ մէջ չկենայ։ Վանայ կուսակալ Վսեմ. Համիտ փաշա ա՛յնչափ օրինապահ և իմաստուն կուսակալ մ՚է, ինչպէս փորձերը ցոյց տուած է այլուր, որ բնաւ չենք տարակուսիր թէ չպիտի թոյլ տայ որ տեղային պաշտօնէից կողմէ դժուարութիւնք յարուցուին Պատրիարքարանի տնօրինութեանց գործադրման դէմ։ Ամեն պարագայի մէջ, երբ հարկը պահանջէ, Ներքին գործոց Վսեմ. Նախարարն անշուշտ կը ղրկէ պէտք եղած հրամանը։

* *

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ Ի ԿՈՎԿԱՍԻԱ

Մեր հինգշաբթի աւուր թուով հրատարակեալ Շուշիէ (Ղարապաղ) Թղթակցութիւն մը ծանրակշիռ լուրեր կը պարունակէր Կովկասիոյ Հայոց զինուորագրութեան խնդրոյն վրայ։

Այս խնդիր ինչ ինչ բացատրութեանց կը կարօտի։

Երբ Ռուսք տեղ մը գրաւեն, պարտաւորիչ զինուորագրութեան օրէնքն անմիջապէս չեն հաստատեր։ Թող կուտան որ ժամանակ մը գրաւեալ երկրին ժողովուրդն հաշտուի նոր իշխանութեան հետ։ Այս միջոցիս, կամաւորներ կ՚ընդունուին յաղթահարեալ ժողովրդէն։ Այս կամաւորք լաւ կը հիւրընկալուին ռուս. բանակին մէջ։ Շուտով կը ստանան պատիւներ ու աստիճաններ։ Կամաւորաց հայրենակիցք հիացմամբ կը դիտեն իրենց նախկին անշուք ընկերակցաց այս արագ և փայլուն յառաջդիմութիւն։ Ռուս բանակին մէջ մտնելու տրամադրութիւնը տակաւ կը շեշտուի և կը տարածուի, և երբ ժամանակն հասած համարին, ռուս իշխանութիւնք չեն յապաղիր հաստատել պարտաւորիչ զինուորագրութիւնն ալ։

Կովկասիոյ մասին ալ ռուս կառավարութեան ընթացքը նոյն եղած է։

Մինչեւ ցարդ Կովկասիոյ բնիկ տարրերէն կամաւորներ կ՚ընդունուէին ռուս բանակին մէջ։ Շատ վրացի և հայ երիտասարդներ յօժարամիտ կը հետեւէին զինուորական վարժարանաց ընթացքին, ուստից սպայի աստիճանաւ դուրս կ՚ելնէին։ Հայ զինուորք և սպայք երեւելի դեր մը կատարած են կովկասեան բանակին մէջ։ Գաղտնիք մը չէ թէ կովկասեան բանակին հայ զինուորական տարրը կովկասեան հայ ընկերութեան ամենափայլուն զարդը կը համարուի։ Շատ հայ վաճառականաց զաւակունք, փոխանակ իրենց հօր գործը շարունակելու, նախամեծար կը համարին զինուորական ասպարէզը մտնել. զի, օրինակի համար, գաւառներուն մէջ, սպայի մը շողշողուն սուրն ու պատուանշանները գեղեցիկ օրիորդաց քով մեծ գտնելու համար լաւագոյն յանձնարարականներն են, մինչ օրն ի բուն վաճառատանց մէջ ժամանակ անցունող վաճառականի զաւակունք հասարակ մահկանացուաց կարգին մէջ կը կորսուին անշմար։ Վրացւոց մէջ, զինուորական ասպարէզն աւելի ևս յարգ գտած է։ Վրաց նախկին ազնուականութեան բազմաթիւ մնացորդք խանութպանի դերը շատ ստորին համարած են իրենց համար, և օրն ի բուն ձիերու վրայ պտըտելով իրենց սուրերն ու րէվոլվերները փայլեցնել, և զօրանոցներու թեթեւ ծառայութենէն աւելցած ժամանակը զինուորական ակումբներու մէջ զուարճութեամբ ու խաղամոլութեամբ անցունելն իրենց «պատուաւոր» զբաղում ըրած են։

Կովկասիոյ քրիստոնեայ տարրին այսպէս զինուորական ծառայութեան գաղափարին վարժեցնելէ յետոյ Բետրսբուրկի կառավարութիւնն երկար ժամանակէ հետէ յղացած ծրագիրն ի գործ դնել կը ձեռնարկէ ահա, պարտաւորիչ զինուորագրութիւնն հաստատելով հոն, ինչպէս կայ եւրոպական Ռուսիոյ ամեն կողմ։

Իսկ Կեդր. Ասիոյ երկրաց մէջ զորս վերջին տարիներս գրաւեց Ռուսիա, դեռ ևս զինուորագրութեան խօսք չկայ։ Պիտի թողուի որ այն երկրաց մահմէտական տարրը հաշտուին Ցարին կառավարութեան հետ։ Առ այժմ Ռուսք կը շատանան կամաւոր Թիւրքմէնաց հեծելագունդեր կազմելով, որոց սպաները լիուլի կը վարձատրեն։

Կովկասիոյ մէջ իսկ, քրիստոնեայ տարրերը մահմէտական տարրերէն աւելի պատրաստ, աւելի հնազանդ գտնուելով, նախ և առաջ Քրիստոնեայներէն կ՚սկսուի։ Եւ երբ կարգը Մահմէտականաց գայ, կառավարութիւնը պիտի շատանայ ի սկզբան հեծելազօրքեր միայն առնելով անոնցմէ։

Ինչպէս մեր Շուշիի Թղթակից ևս կը հաստատէ, Կովկասիոյ բնակիչք հակառակ չեն զինուորագրութեան սկզբունքին։ Բայց այդ սկզբան կիրառութեան պարագայից նկատմամբ Կովկասիոյ Հայ ժողովուրդն ինչ ինչ համեստ և բանաւոր խնդիրներ ունի։

Ռուս բանակին մէջ, մահմէտական զօրքերն ուրոյն վաշտեր կազմած են, որոց սպայք ընդհանրապէս մահմէտական են, և որոց կրօնային պէտքերն Իմամները կը կատարեն ըստ պատշաճի։ Քրիստոնեայ զինուորք ընդհանրապէս խառն կը գտնուին, առանց ցեղի և դաւանութեան տարբերութեանց։ Ֆինլանտիոյ զօրքերը ֆիննական ուրոյն զօրաբանակ մը կը կազմեն։ Բայց Ֆինլանտիա ինքնօրէն նահանգ մ՚է, կամ լաւ եւս՝ Դքսութիւն մ՚է։ Բոլոնիոյ զօրքերն աւելի ևս խառն են ռուս բանակին հետ։ Բայց որովհետեւ Ցարին բոլոր հպատակները միլիոններով կը համրուին և ընդհանրապէս հոծ կերպիւ կը բնակին երկրին մէկ որոշեալ մասին մէջ, ամբողջ զօրագունդեր Բոլոնիերէ միայն կը բաղկանան։ Արդ, Հայք կը վախնան թէ զինուորագրութեամբ նշանակելի սակաւաթիւ հայ զինուորք պիտի խառնուին ռուս բանակին ստուար կոյտերուն հետ, և պիտի փոխադրուին հեռու վայրեր, ուր թերեւս ո՛չ Հայ կայ, ո՛չ հայ եկեղեցի և քահանայ, և այսպէս կրօնային ամեն մխիթարութենէ զուրկ պիտի մնան տարիներով, և երբ, աւարտելով իրենց պարտաւորիչ ծառայութեան ժամանակը, վերադառնան ի Կովկասիա, թերեւս բոլորովին օտարացած պիտի լինին Հայութենէ։

Այս երկիւղք չափազանցեալ կրնան լինել։ Կովկասիոյ Հայոց ազգային կորովի զգացման փոխացուցիչ ապացոյց մ՚է թէ, մինչեւ հիմա ռուս բանակը մտնող հազարաւոր Հայոց մէջ ռուսանալու շարժում չէ երեւցած։ Նաեւ, յայտնի է թէ, 20 տարեկանէն ետք մարդ, քանի մը տարի բացակայ մնալով իւր հայրենիքէն, սովորաբար չի մոռնար ո՛չ իւր ազգային լեզուն, ո՛չ ալ իւր կրօնը։ Բայց և այնպէս, շատ բանաւոր է այն խնդիր թէ Կովկասիոյ հայ զինուորք ըստ կարի մէկտեղ համախմբուած պէտք է գտնուին ուրոյն վաշտերու մէջ, որպէս զի իրենց հոգեւոր պաշտօնեայք հայ քահանաներ կարենան լինել։ Փափաքելի է նաեւ որ Կովկասիայէն առնուած զինուորք ըստ կարի Կովկասիոյ մէջ գործածուին, ինչպէս ցարդ հայ կամաւորաց համար այնպէս էր։ Դժբախտաբար, ռուս պաշտօնեայք ա՛յն աստիճան ծայրայեղութեան կը տանին ռուսացուցման ձգտումներն, որ ամենէն սովորական և ամենէն ընդհանրական տնօրինութիւններն անգամ, որք յատկապէս Հայոց համար չեն որոշուած, կասկած կը զարթուցանեն թէ հայ տարրը ռուս տարրին հետ ձուլելու նպատակաւ որոշուած են։ Դպրոցներու խնդրէն ետք զինուորագրութեան խնդրոյն յուզումը բնականապէս տխուր տպաւորութիւն մը պիտի ընէր, և մեր Թղթակցի տեղեկութեանց նայելով, Ղարապաղի կարգ մը գիւղերու մէջ Հայք արդեամբ ապացուցած են թէ իրենց ազգային զգացումն սին խօսք մը չէ։ Ռուս իշխանութեանց պատուէրը թէ ընդգրկմացող Հայոց տուներն [illegible] ենթարկին, (այսինքն՝ մէն մի տունը գրուի մի Խազախի, որոյ կամքին ենթարկուին ամենքը՝ տունը, անտէրը, կինն, որդիք,) այս պատուէր՝ կ՚ըսենք՝ նողկալի է պարզապէս, նախատինք մ՚է բռնապետական վարչութեան մը անգամ։ Զինուորագրութեան օրէնքը վաղ կամ անագան պիտի հաստատուի Կովկասիոյ մէջ։ Ամեն մարդ գիտէ զայս։ Բայց ո՛չ ապաքէն ռուս կառավարչաց, ինչպէս ամեն կառավարութեանց, առաջին պարտքն է խնայութեամբ վարուիլ ժողովրդային արդար զգացմանց ու դիւրազգածութեանց հետ։ Ո՛չ ապաքէն այս մի և նոյն սկզբամբ է որ զինուորագրութեան օրէնքը դեռ ևս ի գործ չի դրուիր Կովկասիոյ մահմէտական տարերաց վրայ։ Քանի որ ժողովրդեան մէկ մասին համար օրէնքին գործադրութիւնը կրնայ յետաձգուիլ անվնաս կերպիւ, ինչ պատճառ կայ ժողովրդեան միւս մասին համար նոյն օրէնքին գործադրութիւնը փութացնել ճգնիլ ա՛յնպիսի ծայրայեղ միջոցներով, որք անշուշտ են թէ, երբ հաշուուին յետոյ, մեծ արատ մը պիտի լինին Կովկասիոյ ռուս վարչութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԱՑՈՒՄՆ ՊԱԼԴԻԿԵԱՆ ԳԱՒԱՌԱՑ ԳԵՐՄԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

(«[illegible] Պերլինի Թղթակիցէն», 16 յուլիս։)

«Վլատիմիր Մեծ-Դուքսը զինուորական պտոյտ մը կ՚ընէ պալդիկեան գաւառաց մէջ, և առիթ գտաւ խիստ դիտողութիւններ ընելու Տորբադի տեղային իշխանութեանց՝ պալդիկեան ռուսական գաւառաց գերման ժողովրդեան ազգային ինքնուրոյն ձգտմանց և Ռուսիայէն բաժնուելու հակումութեանց վրայ։ Բեդերսպուրկի կառավարութեան վերջին տնօրինութեանց յատուկ նպատակն էր ևս քան զևս ռուսացնել այդ գաւառաց բնակիչները։ Լրագրաց մէջ հրատարակեալ թղթակցութիւնք Տորբադի համալսարանը կը ներկայացնէին իբրեւ վառարան գերմանական ազգային զգացման։ Համալսարանին ուսանողաց զանազան վաղեմի ընկերակցութիւնք ոչ այլ ինչ են եղեր բայց եթէ գաղտնի ընկերութիւններ, որք վառ կը պահեն տեւտոնեան թշնամական ոգին Ռուսիոյ դէմ, և ռուսական իշխանութեան հիմը կը փորեն։ Բնիկ Լիւոներն և Էսթոնք կը հալածուէին եղեր տեղացի գերման ազնուականութենէն, և մինչ յՕրթոդոքսութիւն կը յարէին մեծ թուով՝ ջանիւք ռուս կրօնաւորաց՝ այդ բնիկ տարրերը կը պարտաւորուէին եղեր նպաստել գերմանական բողոքական աղօթարանաց պահպանման։ Որով այս վիճակին վերջ տալու համար ռուս կառավարութեան որոշած տնօրինութեանց գերման տարրը կարեւորութիւն տուած լինել չի թուիր։ Զի Մեծ-Դուքսը սապէս խօսեցաւ համալսարանին և ազնուականութեան ներկայացուցչաց.

Այս կողմանց կրթեալ դասերուն «մէջ տարակոյս կայ թէ Պալդիկի սահմանները մեր սիրեցեալ հասարակա«յին Հայրենեաց (Ռուսիոյ) հետ միա«ցնելու համար ձեռք առնուած մի«ջոցներ տեւական հանգամանք պիտի «ունենա՞ն։ Կարող եմ յայտարարել «ձեզ թէ այդ կարգի ամեն տնօրինու«թիւնք, մեր Ինքնակալ Վեհապետին «անխախտելի կամօք, պիտի գոր«ծադրուին ամենայն ազդուութեամբ, «առանց յետս ընկրկման, այնպէս որ «դուք ամենասերտ կապերով միաց«ուիք ռուսական մեծ գերդաստանին «հետ։ Գիտեմ թէ Ն. Կ. Վեհափառու«թիւն այս բանս կը նկատէ ստոյգ ե«րջանկութիւն մը Հայրենեաց բար«գաւաճման։ Ն. Կ. Վեհափառութիւն «կը պահէ ձեր վրայ կատարեալ վս«տահութիւնը զոր իւր հայր կտակած «էր իրեն։ Ն. Կ. Վեհափառութիւն «կ՚սպասէ որ ձեր մէջէն ամեն անոնք որ «ազդեցութիւն ունին երկրին մէջ եւ «ժողովրդեան վրայ, անկեղծապէս եւ «անպայման աջակցին ռուսական գոր«ծոյն լիակատար իրագործման և ամ«րապինդ հաստատման։»

ԲԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ յուղարկաւորութեան հանդիսին կատարման առթիւ, դիտուեցաւ որ մայր-եկեղեցին ո՛չ զօրք եկած էր իպատիւ տխուր հանդիսին, ո՛չ ալ Ծերակոյտի և Երեսփոխանութեան Նախագահներն։ Այս բան կը համարուի նոր նշան մը մօտալուտ բաժանման Պետութեան յեկեղեցւոյ ի Ֆրանսա։

—**ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ** Երեսփ. ժողովոյն յուլիս 16 ի նստին մէջ, Նեպրասքայի հանրապետական երեսփոխան Պ. Լէրտ Ինտիանայի ռամկավարական երեսփոխան զՊ. Քօպ ամբաստանեց «ստախօս», և յետոյ ժողովոյ խօսարանին մէջ պատահելով նմա, նոյն անարգալից բառը կրկնեց աւելի խիստ խօսքերով։ Պ. Քօպ պատասխանեց, երդնլով թէ Պ. Լէրտ ալ երդմնազանց մ՚է։ Ասոր վրայ Պ. Լէրտ ծանր հարուած մ՚իջուց Պ. Քօպի երեսին, այնպէս որ խեղճ ռամկավարականին քիթէն և բերնէն արիւն եկաւ։ Երկու Եանքի օրէնսդիրներն աւելի գէշ բաներ պիտի ընէին իրարու, եթէ ներկայք միջամտելով իրարմէ չզատէին զայնս։ Ահա՛ ամերիկեան մենամարտն, որ ֆրանսականէն աւելի արդարանալի է անշուշտ. զի պաշարեամբ տեղի չունենար, այլ բանակռուոյ մը տաքութեան միջոցին։

—)(35)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԼԷՈՆ ՏԸ ԹԵՆՍՈՅ

ՏԻԿԻՆ ՎԻԼՖԵՐՈՆ ՈՐԴԻ

ԻԳ.

Տիկին Մաւձօրուլըյի համար դիւրին էր առաւօտուն զԷլէնիձա տեսած ժամանակ լուսաւորել իւր միտքն հետաքրքրող կէտը։ Բայց խորամանգութիւնն ուզեր էր՝ իրեն միայն ծանօթ պատճառներով ուրիշ կերպ բանել գործն։ Իւր դիւանագիտական բոլոր ճարտարութիւնն օգնութեան կոչելով ըսաւ.

—Բաւական լաւ խաղացիք երէկ իրիկուն ձեր զարմանքն՝ երբոր զիս տեսաք։ Գրեթէ ես իսկ խաբուեցայ։

—Ես բան մը չխաղացի, ըսաւ Մօրիս։ Ձեզ տակաւին Զմիւռն կը կարծէի։

—Ի՛նչ կ՚ըսէք, ո՞րչափ անտեղեակ։ Իմ վրայ ձեզ խօսող բնաւ չէ՞ր եղած։

—Դժուարին էր։ Կ. Պոլիս գալէս ի վեր հազիւ քաղաքը տեսնելու համար ցամաք ելած եմ։ Բարեկամէ մը զատ, որուն հետ կը խօսակցէի երէկ իրիկուն, ձեր երեսը միայն տեսայ ինձ ծանօթ։

—Բայց անշուշտ նամակ գրուած էր ձեզ։

—Ոչ ոք նամակ գրած է ինձ։ Ո՛չ, Տիկի՛ն, ոչ ոք, կրկնեց Մօրիս տեսնելով որ Անէթթա չհաւատալ կը ցուցնէր։

—Ուրեմն, առանց յատուկ պատճառի կուգաք մեր տունն, ինչպէս ուրիշ տեղեր գնացած ժամանակնիդ։

—Ո՛, այդ մասին ո՛չ, պատասխանեց Մօրիս ծիծաղելով։ Կը խոստովանիմ թէ ԲԷՐՊԷՐԼ ԹԷԼԷՖՐԷՆ նուազ գործ կուտայ ինձ, առանց հաշուելու թէ Վոսփորի լուսազարդութիւնները Սայկոնի [illegible] ծովափունքէն նախամեծար կը համարիմ։

Մօրիսի անկեղծութիւնը քաջայայտ էր։ Իւր պաշտօնին բերմամբ միայն եկած էր ի Կ. Պոլիս։ Էլէնիձա մոռցուած էր անշուշտ։ Երկու տարին շատ երկար ժամանակ է երիտասարդի մ՚եւ մանաւանդ նաւային պաշտօնակալի մը կենաց մէջ։ Անէթթա հաւատաց թէ ասպարէզն ազատ էր, եւ ի՛նչ կ՚արգելուր զինքն իւր հաշուոյն համար աշխատելէ։ Արմունկովը բարձերուն վրայ յենլով այցելուին աչերուն մէջ նայեցաւ։

—Այս անգամ յանձնարարական չունէ՞ք ուրեմն առ ոք։

—Պէտք չկար, պատասխանեց Տօքթօրը զուարճացնելու մտօք։ Ես այժմ մեծ երիտասարդ մ՚եմ, կրնամ իմ գործս ինքնին տեսնել։ Դիպուածն ինչ որ բերէ, այս է իմ նշանաբանս։

—Ուրեմն փոխեր էք։ Վերջին անգամ զիրար տեսած ժամանակնիս ձեր նշանաբանն էր [illegible]։ Ա՛հ, ո՛րչափ երջանիկ են այրերն, որ կրնան այսպէս շուտ մոռնալ։ Ես կրնամ տակաւին բառ առ բառ կրկնել այն խօսքերը զոր դուք ըսիք ինձ առաջին անգամ մեր տունն եկած օրնիդ։

—Եւ սակայն ձեր կեանքը բոլորովին փոխուեցաւ այն հեռաւոր օրէն ի վեր։ Ո՛չ, սիրելի Տիկին, ես ապերախտ չեմ։ Ապացոյցն այս է որ անկեղծապէս կ՚ուրախանամ ձեր երջանկութեան վրայ։

—Իմ երջանկութեա՛ն։ Ուրեմն զիս երջանի՞կ կը կարծէք։ Քիչ ժամանակէն պիտի հասկնաք այդ երջանկութեանս վիճակն երբոր զիս վերստին տեսնելու գաք, երբոր զիս աւելի լաւ ճանչէք, վասն զի զիրար յաճախ պիտի տեսնենք, այնպէս չէ՞, [illegible]։

Երիտասարդին ձեռքը բռնած կը սեղմէր իւր ձեռաց մէջ՝ յառաջանալով դէպ առ նա։ Իւր ձեան պէս սպիտակ կուրծքը թեթեւապէս կ՚ուռէր ու կ՚իջնէր ժանեակներուն տակ, ինչպէս որ կ՚ուռենան ու կը սեղմին ծովածոցի մը մէջ կէս արթնցած կոհակներն։ Եթէ բարեկամութեան ծովածոց էր այս, պէտք է խոստովանիլ թէ շատ նաւորդներ կրնային չփափաքիլ զայն ուրիշ այնպիսի ծովածոցներու հետ, ուր կոհակները նուազ հանդարտ են։ Մօրիս իւր առջեւ տնկուած յոյժ հաճելի ժայռին վրայ չխրելու անքաղաքավարութիւնն ունեցաւ։ Երբեմն վատթարագոյն խուլերն անոնք են, որ իրենց ըսուած խօսքէն զատ ուրիշ բան լսել չեն ուզեր։

—Անշուշտ, ըսաւ կատարեալ հանդարտութեամբ, մերթ ընդ մերթ պիտի գամ տեսնել ձեզ։ Բայց եթէ գիտնայիք ո՛րչափ քիչ կենցաղասէր եմ։ Կը վախնամ որ իմ տեսակէս վայրենի մը չփախցնէ զայն ընկերութիւն՝ որ կը շրջապատէ զձեզ, եւ ինչպէս որ տարակոյս չունիմ՝ կը տեսնէ։

—Ո՛, փութացէք, գոչեց։ Ես բան մը չեմ կորսնցներ այդ փոխանակութեամբ։

Ցայնժամ Անէթթա իւր կենսավարութեան վրայ խօսեցաւ, իւր ամուսնոյն վրայ խօսեցաւ, «որ պատուական մարդ մ՚է» ըսաւ, այն մարդոց վրայ խօսեցաւ, որք կը գտնէին իրեն, անշուշտ առանց յաջողելու, և յարեց.

—Մոգական լապտեր մ՚է, յորում ապուշներն հետզհետէ կ՚անցնին իրենց քիչ շատ այլանդակ նկարներով, քիչ շատ կեղծ գոյներով, որք միշտ նոյն են։ Իւրաքանչիւրն իւր որոշեալ ժամուն կուգայ, իւր ընտրած դերը կը խաղայ իբրեւ աւելի յաջողութեան հաւանականութիւն ընծայող, խանդավառ, գորովալից, փիլիսոփայ կամ բանաստեղծ, միեւնոյն բանի վրայ խծծելով։ Բայց այդ ամենուն եսին՝ միեւնոյն լուսաւորող լապտերին հատը կ՚առնում, սիրտս կը սեղմուի եւ արեւը կը կոչեմ։

Նկարագիրը գէշ չէր Զմիւռնի Տիրքանէններուն քով կրթուած կնոջ մը համար, եւ կը ցուցնէր թէ լուրջ ընթերցումներ ըրած էր։ Մօրիս, որ զբօսնլու համար չէր գնացած հոն, կարծեց թէ բաւական երկար ժամանակէ ի վեր մտիկ կ՚ընէր, ուստի եւ իրաւունք ունէր ինքն ալ խօսելու։ Բարօրդի մը չափ ձգնելով պատրաստուելէ յետոյ՝ հարցուց.

—Ըսէք ինձ այժմ թէ ինչպէս են Հարինոնք։

Անէթթա Մօրիսի ձայնին դողդոջումէն միայն հասկցաւ որ ի զուր վատներ էր իւր ժամանակն ու աշխատութիւնն։ Երկվայրկենի մը մէջ բարեկամութիւնը պաղեցաւ, եւ իւր առաջին պրդումն եղաւ դանէն դուրս նետել սա՛ զայդ օտարական, որ այս աստիճան կարճատես էր եւ այսչափ յոռի եւ միանգամայն այսչափ լաւ յիշողութիւն ունէր։ Բայց զսպեց ինքզինք։

—Լաւ են, պատասխանեց՝ արհամարհոտ շարժմամբ մը ծածկելով իւր ժանեակները։ Էլէնիձա քիչ մ՚աւելի հարուստ է, Աթինա ալ քիչ մ՚աւելի յոյր։ Այշանի։

Այշա՛նի։ Մօրիս ա՛յն աստիճան նեղացաւ, որ գլխուն բան մը զարնելն եկաւ։

—Եւ անոնց քեռորդի՛ն, հարցուց քիչ մը ճգամբ։

—Անոնց քեռորդի՛ն։ Բարէ՛, սիրելի՛ պարոնս, քիչ մ՚ընկած է իւր մեծութենէն։ Միշտ ցաւալի բան է աղջկան մը համար լքեալ մնալ, ինչպէս որ եղած է, կ՚ըսեն, ձեր ծանօթներէն մին ձեռօք։

—Ո՞վ խրատներ կուտայ ձեզ այդպէս խօսիլ ինծ հետ, ըսաւ երիտասարդն ոտքի վրայ ելնելով։

—Ո՞վ խրատներ կուտայ ինձ։ Անոր վրայ ունեցած սէրս։ Էլէնիձա այժմ ինձմէ լաւագոյն բարեկամ չունի, ինքն ալ կրնայ հաւատալ ձեզ զայս։

—Ա՛հ, Տիկի՛ն, Աստուած գիտէ զիս և իմ սիրած անձինքը տեսակ մը կանանց բարեկամութենէ։

—Կը մոլորիք, պարո՛ն Վիլֆերոն, ըսաւ Անէթթա Տօքթօրին երեսը նայելով։ Կը սխալիք իմ արժէքիս վրայ, թէ՛ իբրեւ բարեկամ եւ թէ՛ իբրեւ թշնամի։ Բայց դուք երբէք արժէք մը վերագրա՞ծ էք ինձ։ Սակայն օր մը պիտի փոխէք ձեր կարծիքը, թերեւս։

—Չեմ կարծեր, ըսաւ Մօրիս։ Այսօր չէ որ գիտեմ թէ ինչ գէշութիւն կրնայ ընել կին մը, մինչեւ իսկ այն որ անկարող է բարիք մ՚ընելու։

Զայս ըսելով ողջունեց եւ դուրս ելաւ, վասն զի համբերութիւնը կարճ էր։ Անդաստակին մէջ հովսը գտաւ, որ անհամբեր հետը գնաց մինչեւ նաւակին քով։ Իսկ Տիկին Մաւձօրուլըյ ալ սեղանին առջեւ նստելով հրաւիրագիր մը գրեց «իւր բարեկամուհւոյն», որպէս զի միտքը դրածը կատարել տայ։

Երբոր Տօքթօրը շոգենաւն ելաւ, պահակ նաւաստին պատչեց զինա որ հիւանդանոցն իջնէ։ Մարդ մ՚ընկած էր մեծ սանդղակէն եւ ոտքը կոտրած։

ԻԴ.

Մօրիս, հիւանդապահին օժանդակութեամբ, հարկ եղած նախնական դարմանները բրաւ անմիջապէս։ Երբոր գոգնոցն հանելով իւր խցիկը վերադառնալու կը պատրաստուէր, որովհետեւ քիչ մ՚առաջ ըրած խօսակցութիւնն առանձնանալու կը պարտաւորէր զինք։

—Ի՛նչ կրկին տեսութիւն, Էլէնիձա՛, ըսաւ ցած ձայնիւ, աչօքն որոնելով ծաղկէ փնջին իւր սովորական տեղը։

Երկու տարիէ ի վեր, ի Զմիւռն, ի Սայկոն, ի Կ. Պոլիս, երբէք մտած եղած չէր իւր հիւանդանոցն, առանց այդ սրտի յիշատակը տալու իւր բացակայ սիրելւոյն։ Յանկարծ ցնցուեցաւ եւ յօնքերը պատեցան. փունջը հոն չէր։

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԱՆԱՑ ԳՈՐԾԵՐ

Կ՚ըսուի թէ Ս. Պատրիարք Հայրը թագրիր կ՚ուղղէ առ Բ. Դուռն, խնդրելով որ Վանայ վերջին դէպքերուն առթիւ ձերբակալեալ հարիւրի չափ Ապօղոսեանց ազատութիւն շնորհուի։

Պատրիարքական Գեր. փոխանորդ Հայրն հեռագրեց Վանայ Վսեմ. Կուսակալին որպէս զի Պատրիարքարանի վերջին տնօրինութեանց գործադրման համար հարկ եղած դիւրութիւնք ընծայուին։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Քաղ. Ժողովն ի նիստ գումարուելով երէկ ի Պատրիարքարան, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Վսեմ. Նուբեան էֆէնտիի, հետեւեալ խնդիրներով զբաղեցաւ.

1—Թէրի Գիւղի Թաղ. Խորհուրդը լուծուած եւ գործերը վերստին անկերպարան վիճակ մ՚առած լինելով, ժողովն որոշեց յանձնարարել Բերայի Թաղ. Խորհրդոյն որ տեղական քննութեամբ մը ստուգէ այս մշտատեւ յուզմանց եւ անկարգութեանց պատճառներն եւ յայտագրէ Վարչութեան ի պարտուպատշաճ տնօրինութիւն։

2—Պալատու Թաղ. Խորհուրդն հրաժարած լինելով, ժողովն առժամեայ Թաղ. Խորհուրդ մը կազմեց։

3—Ժողովն՝ հարկ զգալով ի ձեռին ունենալ Յունաց ազգին կտակային եւ այլ օրինաց մէկ հայերէն հաւաքածոյն, որոշեց Զօլաքեան Տիմիթրաքի էֆէնտիին յանձնարարել սոյն հաւաքածոյին պատրաստութիւնը։

4—Ժողովը նկատողութեան առնլով Վանէն Գեր. Օրմանեան Եպիսկոպոսէ եկած հեռագիր մը որ կը ծանուցանէր թէ դժուարութիւնք կը յարուցուին Խառն ժողովոյ կազմութեան դէմ, անմիջապէս հեռագրեց Գեր. Օրմանեան Հօր, թէ Ազգ. Վարչութեան վերջին տնօրինութիւնք անփոփոխ են և յանձնարարեց որ փութացնէ նոյն ժողովոյ կազմակերպութիւնը։ Ժողովն այս մասին ինչ ինչ տնօրինութիւններ եւս ըրաւ։

5—Ժողովոյ դիւանը դիտել տուաւ Նախագահ Ս. Հօր թէ ժողովականներէ ոմանք ստէպ բացակայ կը մնան նիստերէն եւ խնդրեց Ն. Սրբազնութենէն որ ժողովոյ յառաջիկայ գումարման առթիւ յատկապէս նոյն անդամոց յանձնարարուի իրենց աջակցութիւնը մատուցանել Վարչութեան եւ կանոնաւորապէս ներկայ գտնուիլ ժողովոյ նիստերուն։

6—Որոշուեցաւ հրահանգ ղրկել Սամաթիոյ Նոր Թաղին որպէս զի սահմանադրապէս Թաղ. Խորհուրդ մը ընտրեն։

Ժողովն զբաղեցաւ նաեւ Պիլէճիկի, Զարսանճաքի և Ալա Քիլիսէի վերաբերեալ յարաբերական խնդիրներով, ինչպէս նաեւ Պասրայի եւ Կրէտէի ազգային սեպհականութեանց խնդիրներովն որոց մասին պէտք եղած տնօրինութիւններն ըրաւ։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վսեմ. Գաբրիէլ էֆէնտի Նորատունկեան, դեր-ատենապետ Քաղ. Ժողովոյ, որ քանի մը շաբաթէ հետէ հրաժարեալ կը մնար, Ս. Պատրիարք Հօր ըղձմանց վրայ ետ առած լինելով իւր հրաժարականն, երէկուընէ վերսկսած է շարունակել իւր կարեւոր պաշտօնը։

ՎԱՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ

Մեզ տրուած տեղեկութեանց նայելով, Վանայ Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Ռուսճուգլեան Հայրը Վան երթալու և վերադառնալու ծախուց համար երկու հարիւր ոսկւոյ գումարի մը պէտք ցուցած լինելով, խնդիր ծագած է թէ այս գումարն ի Կ. Պոլիս գտնուող Վանեցի՞ք պէտք է վճարեն, թէ Վանայ Առաջնորդարանի Սնտուկն—, որ դեռ եւս Պօղոսեանց ձեռքն է։ Ն. Գերապատուութեան մեկնումը փութացնելու համար, Վանեցիք կը խնդրեն եղեր որ Պատրիարքարանէն հրաման ղրկուի Արժ. Մաժակունի Յովհաննէս վարդապետին, Առաջնորդարանի Սնտուկէն այդ գումարին վճարումն ապահովելու, որպէս զի աստ կարենայ վճարուիլ Ն. Գերապատուութեան։ Ցաւալի պիտի լինի եթէ դրամական չնչին խնդրոյ մը պատճառաւ Վանայ գործոց ողբալի վիճակն երկարաձգուի։

ՄԷՋՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մէջպուրեան աղջկանց վարժարանի ամավերջի հանդէսն, որ երէկ տեղի ունեցաւ, կարելի է ըսել թէ ամբողջ տարուան մը ջանից և զոհողութեանց վարձահատոյց պսակն եղաւ։ Մէջպուրեան էֆէնտին ինչ որ ալ ըսէր իւր տեղեկագրին մէջ՝ վարժարանին դրամական անձուկ կացութեան մասին, բայց եւ այնպէս երէկի հանդէսն կրնայր մոռացնել տալ իրեն շատ նեղութիւններ ու մտահոգութիւններ։

Բազմութիւնն, թէ՛ Իւսկիւտարի եւ թէ՛ Պոլսոյ ամեն կողմանց նշանաւոր ընտանիքներէ բաղկացեալ, այնքան հոծ էր որ պարտէզին մէջ կանգնեալ մեծատարած վրանը չէր բաւեր հովանի լինելու։ Բարձրաւանդակին, ուր կեցած էին աշակերտուհիք, զարդարուած էր սոյն նուրբ ճաշակով որ միշտ հաճոյքով դիտուած է Մէջպուրեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեանց հանդէսներուն մէջ։ Հանդէսին կը նախագահէր Ամեն. Խրիմեան հայրիկ, որ, ինչպէս ըսաւ յետոյ, ի դիմաց Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր եկած էր՝ իւր օրհնութիւնները տալու։

Հանդէսն սկսաւ Վեհ. Սուլթանին նուիրեալ երգով մը, որում յաջորդեցին Մէջպուրեան էֆէնտիի տարեկան տեղեկագիրն և Սանուհեաց երգն առ Ամեն. Ս. Պատրիարքն։ Ասոր իրարու ետեւէ տեղի ունեցան սանուհեաց արտասանութիւնք, դաշնակահարութիւնք, երգք, ամենքն ալ հայերէն։ Երգոց մասին կարելի չէ չգովել Զուհաճեան էֆէնտին և իւր աշակերտուհիներն այն յաջողութեան համար զոր ունեցան հանդիսականաց առջեւ։

Սակայն հանդէսին ամենէն փայլուն մասն էր երկրորդ մասն, յորում կատարուեցան շրջանաւարտից բանախօսութիւնք, հայերէն եւ փրանսերէն։ Տասներէք հոգի են շրջանաւարտուհիք, Օրիորդք Սրբուհի Խասեան, Ազատի Պօյաճեան, Մարիամ Տ. Ն. Պալըպալեան, Թագուհի Մանիսալեան, Եպրուհի Փափազեան, Եղիսա Միսաքեան, Զապել Գափառեան, Սաթինիկ Տէմիրճարալեան, Վերգին Պէրպէրեան, Վերգին Մալըմեան, Բերուզ Չիվիլիքեան, Սանդուխտ Թիւրքմէքեան, Նունիկ Սէմիրճեան։ Օր. Սրբուհի Խասեան ի դիմաց իւր ընկերուհեաց կարդաց հրաժեշտի ճառ մը և Մէջպուրեան էֆէնտի պատասխանեց հայրական խրատներով։ Ի վերջոյ, Օր. Սուլթան Մէջպուրեան կարդաց Թուրքերէն ճառ մը։

Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեանի առանձնաշնորհութենէն եւ Խրիմեան հայրիկի նրբամիտ «խօսակցութենէն» յետոյ, աշակերտուհիք կատարեցին մարմնամարզական փորձեր, մինչ ծնողներէն շատեր կը դիտէին վարժարանին սրահին մէջ ի տես դրուած ընտիր և ճարտար ձեռագործները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ կայս. անձնապահ հեծելագնդի առաջին հրամատար Պէքըր փաշայի։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՍԵԼԱՄԼԸԳԸ

Սելամլըգի արարողութիւնք կատարուեցան երէկ Պէշիքթաշի մզկիթը զինուորական հանդիսիւ։ Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան և իւր առաջին Թարգման Նէճէֆ Ալի խան ներկայ էին հանդիսին և Պէշիքթաշի պահականոցին առջեւ կը գտնուէին։ Վեհ. Սուլթանը տեսնելով զանոնք, յատուկ Թիկնապահի մը միջոցաւ մզկիթ հրաւիրել տուաւ ուր կատարեցին միջօրէի աղօթքը։ Նոյնպէս Ն. Վեհափառութիւն տեղեկանալով որ յոյն զօրավար Բանոս Դորէնոս հելլենական դեսպանատան Թարգմանաց միոյն հետ ներկայ կը գտնուէր Սելամլըքին, սենեկապետ Ղալիպ պէյը ղրկեց որպէս զի արժանավայել եղանակաւ պատուասիրէ զանոնք։

ՎԷԴԷՆՏՈՐՖ ՊԷՅ

Երէկ Թրիէսդի չոգենաւով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս Ելմտական Նախարարութեան Նախորդ խորհրդական Վէդէնտորֆ պէյ որ իւր երկիրը կը վերադառնայ։ Վէդէնտորֆ պէյ Կ. Պոլիս եկած էր իբր վեց տարի առաջ, ըստ փափաքանաց Բ. Դրան որ գերմանական կառավարութենէն քանի մը պաշտօնատարներ խնդրած էր կարեւոր պաշտօններ վարելու համար այն վարչութեանց մէջ որք կը վերակազմուէին։ Վէդէնտորֆ պէյ՝ որ այդ միջոցին կարեւոր պաշտօն մ՚ունէր ի Գերմանիա, Մալիէի խորհրդական նշանակուեցաւ։

Իւր պաշտօնավարութեան միջոցին, կ՚ըսէ [illegible], Ն. Վսեմութիւն զբաղեցաւ արտաքին Պարտուց և երերուն Պարտուց կարգադրութեամբ որոց վրայ հմտալից ծրագիր մը ներկայեց։ Վէդէնտորֆ պէյ նմանապէս մասնակցեցաւ Օսմ. Րէժիի հաստատման համար կատարուած բանակցութեանց, ինչպէս նաեւ բոլոր այն վարչային և ելմտական գործողութեանց որք Մալիէին հետ առնչութիւն ունէին։ Կայսերական կառավարութիւնը նմա կը պարտի այն խնայողութիւն զոր իրագործեց արտաքին Պարտուց վրայ որոյ կարգադրութեան ծրագիրն՝ որ պատրաստուած էր ձեռամբ Միւզլիւրիւս փաշայի, յայնժամ դեսպան ի Լոնտոն, 4,000,000 ոսկւոյ կը հանէր այդ պարտուց տոկոսիքն ու գլխավճարն, որ ծանր և դժուարատար բեռ մ՚էր կայս. Գանձուն համար, մինչ Բ. Դուռը, Վէդէնտորֆ պէյի խորհրդով, այդ Պարտուց յատկացուց մի միայն այն հասոյթներ որք նախապէս Ղալաթիոյ դրամատանց թողուած էին։ Գերմանացի խորհրդականը պատրաստած է նաեւ Թուրքիոյ ելմտական դրութեան բարենորոգման ընդհանուր ծրագիր մը։

Այսպիսի ծանր աշխատութիւնք ինչպէս նաեւ կլիմայի փոփոխութիւնք խանգարած են Վէդէնտորֆ պէյի առողջական վիճակը որոյ բարւոքման համար Ն. Վսեմութիւն կ՚երթայ կատարեալ հանգիստ վայելել բժշկաց խորհրդով։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ըստ տեղեկութեանց [illegible], Աղեքսանդր իշխանը ծանուցեր է Բ. Դրան, թէ ի մօտոյ պիտի անուանէ պուլկար պատուիրակներն որք միանալով օսմ. պատուիրակաց հետ, պիտի զբաղին Արեւելեան Ռումէլիի կազմական կանոնագրի վերաքննութեամբ։

Կատպան էֆէնտի, որ մայրաքաղաքս եկաւ երկու օր առաջ, պաշտօն ունի եղեր այս մասին ապահովութիւն տալ կայս. կառավարութեան։

Աղեքսանդր իշխանի մէկ հրամանագիրը կ՚արգիլէ Պուլկարիոյ մէջ ռուսական ռուբլիներու շրջաբերութիւնն որոց գործածութիւնք կը վնասէ եղեր իշխանապետութեան երկրին դրամական դրութեան։ Իշխանի այս հրամանագիրը գործադրութեան պիտի դրուի իւր հրատարակուելէն երկու ամիս յետոյ յորում բուլղր դրամը չպիտի ընդունուի կառավարական սնտուկներէն և կամ տրոց փոխարէն։

Փիլիպէի մէջ հրատարակեալ պուլկարական [illegible] անուն լրագիրը կը շարունակէ անվայել լեզու մը գործածել, մանաւանդ յորմէ հետէ յիշեալ քաղաքը վերադարձած է Շիբքայի մէջ մեռնող ռուս զօրաց ի յիշատակ կառուցանելի մատրան շինութեան յանձնաժողովոյ նախագահ Պ. Վասիլիչէֆ։ Քանի մ՚օտարազգի բարեկամք որք կը պատուեն զՊ. Վասիլիչէֆ իրենց վստահութեամբ, յայտներ են նմա թէ պուլկարական լրագրին որչափ սաստկացունէ իւր յարձակումներ իշխանին դէմ այնքան աւելի պիտի բազմապատկին իւր հասոյթք։

Պուլկարիոյ մէջ [illegible] անուն զաւեշտական նոր թերթ մը հրատարակուիլ սկսեր է որ կառավարութեան թշնամիները կը հարուածէ։

Այն թուականին յորում Կավրիլ փաշա Արեւ. Ռումէլիի կուսակալ էր, հանրային կրթութեան տնօրէնի պաշտօնը կը վարէր Պ. Վասիլիչէֆ։ Այս պաշտօնեայն այժմ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետն է յԱրեւ. Ռումէլի։ Անցեալ շաբթու իր բարեկամաց հետ Աղեքսանդր իշխանին ներկայանալէ յետոյ, մեկներ է Սոֆիայէն, զզուանք զգալով որ Փիլիպէի մէջ տիրող ծայրայեղ գաղափարները յաջողութիւն չեն գտներ Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Պ. Վէլիչոֆ Սոֆիայէն մեկնելէ առաջ 118 երեսփոխանաց կողմէ ստորագրեալ գիր մը մատուցեր է Ազգային ժողովին, խնդրելով որ ջնջուի 1883 ի օրէնքն որ բարեփոխեց Տօնտուքոֆ Քորսաքոֆ իշխանի սահմանադրութիւնն որ ընդհանրապէս «Թըրնովայի Սահմանադրութիւն» անուամբ կը ճանչցուի։

Սոֆիայէն կը գրեն թէ դատական նախարար Պ. Ռատոսլաւոֆ դարձեալ հրաժարական մատուցեր է։

Սոֆիայի Ազգ. Ժողովն իւր յուլիս 3/15 ի դռնփակ նիստին մէջ, պատերազմական Նախարարին առաջարկութեամբ, 36,000,000 ֆրանքի վարկ մը քուէարկեր է պուլկարական բանակին վերակազմութեան համար, վեց տարւոյ պայմանաժամաւ։

Տրապիզոնէն կը գրեն առ [illegible] թէ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, Զիւբէք Սուլու Ալի փաշա մայրաքաղաքս հրաւիրուած լինելով ամսոյս 7ին ճամբայ ելեր է։ Ալի փաշա տումար մը ունի իւր հետ, ուր արձանագրուած են հելլենական խնդրոյ միջոցին իւր ձեռօք համախմբեալ չորս գունդ այսինքն 10,000 Վրացի և Լազ կամաւորաց եւ նոցա սպայից անուանքն։ Ալի փաշա մայրաքաղաքս գալուն այդ տումարը պիտի մատուցանէ Վեհ. Սուլթանին։

Փարիզի գերմանական դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Քիտէրլէն Վաէխթէր Կ. Պոլիս փոխադրուած է նոյն պաշտօնով։

Լէվընթ Հէրըլտ կիմանայ թէ Քասըմ-Փաշայի կոյանոցի աշխատութիւնք պիտի սկսին այսօր վաղը։ Բերայի Թաղապետութեան Նախագահ Պլաք պէյ պայմանագիր կնքած է Ժօզէֆ Ծօրճեանի ընկերութեան հետ որ պիտի տայ կոյանոցի կամարին շինութեան համար հարկ եղած քարերը։

Անգլօ-ֆրանսական թերթը կը յարէ թէ, առողջապահական տեսակէտով, այժմէն կարելի չէ որոշ գաղափար մը կազմել այդ աշխատութեանց իրական արժէքին վրայ, բայց թէ ինք մեծ բան մը չի յուսար անոնցմէ։ Կոյանոցի փակման ընդհանուր ծրագիրը պատրաստուած է Թաղապետական [illegible] երկրաչափ Նոաք պէյի ձեռամբ։ «Եթէ մխիթարիչ կէտ մը կայ այս գործին մէջ, կ՚ըսէ Լէվընթ, այն ալ սա է թէ անկարելի է իրերն իրենց այժմեան վիճակէն վատթարագոյն վիճակի մը մէջ տեսնել»։

Գերմանական դեսպանատան առաջին Թարգմանը նախընթաց օր Բ. Դուռն երթալով երկար տեսակցութիւն մ՚ունեցաւ Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտիի հետ։

Էնկիւրիի կուսակալ Ապէտին փաշա և Սեբաստիոյ կուսակալ Սըրրի փաշա իրենց պաշտօնատեղիներն հասնելով գործի ձեռնարկեր են։

Յուլիս 10 թուով Մեքքէէ առ [illegible] ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանի սենեկապետներէն Հիւսէին պէյ, որ Ն. Վեհափառութեան կողմէ Մեքքէի Էմիր Աբտ-Իւլ-Րէֆիք փաշայի շնորհեալ Իմթիազի պատուանշանը կը տանէր, անդ հասեր և մեծ պատուով ընդունուեր է։ Հիւսէին պէյ ի ներկայութեան 70,000 ժողովրդեան, Իմթիազի պատուանշանը իւր ձեռօք կախեր է Աբտ-Իւլ-Րէֆիք փաշայի կուրծքէն։

Վեհ. Սուլթանն հրամայած է մէկ մէկ դամբարան շինել Տրապիզոնի կուսակալ հանգուցեալ Ասիմ և Եուսուֆ փաշաներու գերեզմանաց վրայ։

Ներքին գործոց Նախարարութիւնը Տրապիզոնի կուսակալութեան հաղորդեց կայսերական սոյն հրամանն։

Հեռագրաւ իմաց տրուած է Թնդանօթարանի վերատեսչութեան, թէ կայս. կառավարութեան կողմէ Քրուբի զինագործարանին ի նորոյ յանձնարարեալ թնդանօթներէն 55 հատ ճանբայ հանուած են Կ. Պոլիս ղրկուելու համար։

Ելմտական նախարարութեան եւ Հանրային Պարտուց Վարչութեան միջեւ կնքեալ պայմանագրի մը համաձայն, այս վերջինն արքունի Փողերանոցին յանձներ է 10,000 օսմ. ոսկւոյ գումարի Մէճիտիէ, մէկ, երկու և հինգ ղրուշնոց արծաթ մանր դրամի վերածուելու համար։ Այս մանր դրամներ պիտի կարենան պատրաստուիլ երկու երեք շաբաթուան մէջ և շրջաբերութեան հանուիլ։

Այսօր, միջօրէէն մէկ ժամ յետոյ, փառաւոր հանդիսիւ կը կատարուի Հօպարտ փաշայի յուղարկաւորութիւնը։ Յուղարկաւորաց թափօրը Բերայի անգլ. դեսպանատան մատուռէն ելնելով Թրամվէյի գծին պիտի հետեւի և Թէփէ-Պաշիի ճանբով ուղղակի Ղալաթիա պիտի իջնէ. կամուրջին առջեւ յատուկ չոգենաւ մը կը [illegible] ու դագաղը Հայտար-Փաշա փոխադրելու համար։

Եանեայէն կը գրեն թէ տեղւոյն կրթական գործերն երեսի վրայ մնացած են որովհետեւ գաւառին նորընտիր կրթական տեսուչ Մուսթաֆա պէյ իւր պաշտօնատեղին չէ հասած տակաւին։

Ելմտական Նախարարութեան ուղղեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սէրֆիճէ գաւառակի տասանորդական տուրքն ամբողջովին վարձակալութեան տրուեր է մեծ գումարի մը յաւելմամբ։

Զրոյց կայ թէ Գըզըլ Թօփրագի այգիներու մէջ որդալուծը դարձեալ ճարակիլ սկսեր է։ [illegible] ծանուցանելով այս, Առեւտրական և երկրագործական նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՌՈՒԻԹԵՐ

ՍԸՐ ՉԱՐԼԶ ՏԻԼՔ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼ

Լոնտոն, 23 յուլիս

Ամուսնալուծութեան Ատեանն այսօր արձակեց Պ. Քրօֆորտի և Սըր Չարլզ Տիլքի դատը։

Երդուեալք վճիռ մը տուին, որով կը հաստատեն ամուսնալուծութեան վճիռը զոր Ատեանն յառաջագոյն արտասանած էր ընդդէմ Տիկին Քրօֆորտի։

Այս վճռէն կը հետեւի թէ, հակառակ իւր երդմամբ ժխտմանց Սըր Չարլզ Տիլքի ընդդէմ Տիկ. Քրօֆորտի շնութիւնն ապացուցեալ է։

[illegible]

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 12 յուլիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

Լոնտոնի վրայ (պահանջի)	110 5/8
» » (վճռական)	110 1/4
Փարիզի » (պահանջի)	22 80
» » (վճռական)	22 87 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Գանձեան
Մէկ երեկոյ գոց. ([illegible])		16 19
Առաւօտեան գոցուելէն վերջը	»	16 19
[illegible] մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	16 19
[illegible] գին	»	16 19
[illegible] »		16 19
Էս օրին	»	16 19
Փոխառութիւն 1858) » 1862) Ա. Ներք		24 20
» 1860) » 1863) Բ. » 1872)	»	15 20
» 1865) » 1869) Գ. » 1873)	»	16 19

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Մէկ երեկոյ գոցուեցաւ	79 30
Այս առաւօտ բացուեցաւ Գ. Կ.	80
Էս օրին	80

ԲԱԺՆԵԹՈՒՂԹՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. Կ.	Ընդ. Լր.	3 8
Քրէտի ժէնէրալ	Գ. Կ.	Օսմ. »	5 34
Պանք տը Գօնս	»	»	5
Լիօն. Շանժ է վալէօր	»	»	3 15
Թրամվէյ	»	»	290
Ռումէլիի երկաթուղի		Ֆր.	37 125
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ		»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի		»	68

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 23 Յուլիս. ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	101 1/16
Օսմ. » Ներք Գ. բացուեցաւ	14 13/16
» » » գոցուեցաւ	14 13/16
» » » Ա.	24 1/2
» » » Բ.	15 5/8
» » » Գ.	14 3/4
Օթօման 1871	72 3/4
Փոխառութիւն 1877	86 1/2
Պանք Օթօման	10 3/8
Իտալական փոխառ. 1873	97 1/8
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	71 7/8
» առանձ. (Բրիվիլէժիէ)	95
[illegible] Կանէլ	70 1/4
Ռոմանիա (փոխառ. Ռօչիլտ)	93 1/2
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	— —
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 40

Վիէննա, 23 Յուլիս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 45
Օսմանեան երկաթուղի	17 80

Բարիզ, 23 Յուլիս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	110 50
» » 3 %	82 92 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Ներք Գ. բացուեցաւ	14 97 1/2
» » » գոցուեցաւ	14 92 1/2
» » Ներք Բ.	15 50
» » » Գ.	14 80
Օսմանեան երկաթուղի	36
» Րէժիի բաժնեթուղթք	371 25
Պանք Օթօման	512 50
Քրէտի Լիոնէ	— —
» Ֆոնսիէ	1355
[illegible] Լիոնի	1482 50
Սուէզի ջրանցք	2000
Ռուսական 5% 1877ի	101 1/2
Իտալական Ռանթ	99 45
Եգիպտական միացեալ	362 50
Սպանիական (արտաքին)	60 3/8
Բրիօրիթէ Թիւրք	370
5% Հելլենական	295
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 22

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ԷՋՄԻԱԾԻՆ 17 յունիս

Ինչպէս գրեցի, Էջմիածնի մէջ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան փառաւոր հանդէսը կատարուեց յունիսի 8ին։ Երբ Կաթողիկոսը զգեստաւորեալ յայտնի Հնդկաստանի քահանայապետական զգեստով, դուրս եկաւ խորանից, գնաց Ս. Ստեփանոսի կոչուած սեղանի վերայ բազմեց և ձեռնադրութեան առաջին մասն, այն է 9 աստիճան տալը այդ սեղանի վրայ կատարուեց։

Ձեռնադրութեան մի խորհրդաւոր կողմն այն է, որ թէ ընթերցող, թէ դպիր, թէ ջահնկալ, թէ սարկաւագ, թէ քահանայ, թէ եպիսկոպոս [illegible] ժողովուրդ գալիս են չոքում Կաթողիկոսի առաջ և յետոյ վեր կենալով յայտնում իրենց վկայութիւնը նուիրեալի արժանաւորութեանց մասին։ Խարտուլակը (Ներսէս եպիսկ.) բարձրաձայն կանչում էր սեղանից. «հրամայեցէք դպիրք», և ահա երկու դպիր դէմ առ դէմ սեղանի կողմից, առաջնորդուած երկու բուրվառակիր սարկաւագներից, որոնք խոնարհում են և երգում են «Սուրբ Աստուած» սաղմոսը, գալիս են հանդարտ, մըսեմ, լուրջ դէմքով և տալիս իրենց վկայութիւնը։ Թէ մեզ և թէ շատերին հետաքրքիր էր իմանալ թէ ով պիտի վկայէ յանուն և ի կողմանէ ժողովրդեան, վասն զի շատերը գիտէին, որ մի քանի անձինք հրաժարուել են այդ կոչումն ստանձնելու, երբ ստացել են կողմնակի հրաւէր, ի նկատի ունենալով, որ ձեռնադրուողների մէջ կային այնպիսիք, որոց արժանաւորութեան մասին ոչ մի փոքր ի շատէ ազնիւ մարդ չէր կարող վկայութիւն տալ։ Ի հարկէ հայ ժողովրդեան երկու դասակարգերի (իշխանների և ազատների) կողմից վկայողները [illegible] Էջմիածնի 5 միաբանների մասին պէտք է լինէին, վասն զի Տաճկաստանից եկած 4 ձեռնադրուողները արդէն իրենց վիճակի ժողովրդեան վկայագիրը ունէին ի ձեռին։ Եւ երբ Ներսէս եպիսկոպոս սեղանից ձայն տուեց. «հրամայեցէք, իշխանք, ազատք,» բոլոր աչքերը դարձան դէպ ի հանդիսականաց սեղանը և ահա իբրեւ վկայող իշխաններ և ազատներ յայտնուեցան Պետրոս Սիմէօնեանց (1) և Արշակ Նահապետեանց (2)։ Պատմածինք էր այս, թէ ոչ, բայց ոչ ոք չզարմացաւ, վասն զի բացի այդ պարոններից ոչ ոք չէր գտնուի, որ յանձն առնէր Մամբրէ Սահասարեանի և Կարապետ Տէր Գալստեանի մասին վկայելու։ Կրկնում ենք, մեծ և խորհրդաւոր է եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնը, բայց ինչ օգուտ, որ այժմ մոռացուել է բոլորովին նրա խորհուրդը, այլ կատարւում է միայն ձեւականութիւն։ Եկեղեցին սահմանել է, որ մինչեւ ամբողջ հոգեւորականութիւնը և զայն կազմող նուիրապետութեանց 9 դասակարգերի ներկայացուցիչները, ինչպէս ամբողջ ժողովուրդը իւր իշխանների և ազատների բերանով չվկայէ մի հոգեւորականի արժանաւորութեանց մասին, այնպիսին բնաւ չկարողանայ ձգտել եպիսկոպոսական բարձր կոչման։ Բայց ահա ինչպէս է կատարւում այդ պատուիրանը և օրէնքը Էջմիածնի աթոռը. ուղղակի Սինոդի մի անդամ, կամ նոյն իսկ ինքն ձեռնադրուողը նշանակում է այն անձանց, որոնք պէտք է վկայութիւն տան, և Սիմէօնեանցի, Նահապետեանցի պէս անձինք անգամ չեն խղճահարւում գալ Սուրբ Տաճարի մէջ վկայել ամբողջ ժողովրդեան կողմից թէ նուիրեալը արժանի է կոչման, մինչդեռ, անշուշտ, իրենք եւս քաջ գիտեն, որ եթէ հարցնող լինի ժողովրդեան վկայութիւնը, Մամբրէ, Սարգիս և Տէր Գալստեան վարդապետներն յաւիտեան վարդապետ կը մնային։ Մեր ընթերցողները չը պէտք է ենթադրեն թէ մենք պարսաւում ենք միայն այն անձանց, որոց ձեռն է այսօր Էջմիածինը կամ թէ նոցա ենք համարում միայն պատճառ այդ զեղծումների. ոչ, այդ տեսակ զեղծումներն, եկեղեցւոյ օրինաց զանցառութիւնը, ներկայ գահակալի օրով չեն մտած, այլ դեռ նորա նախորդներից։ Բայց վերջապէս, դոքա իբրեւ զեղծումներ, պէտք է վերանան, ուստի և ամենայն իրաւամբ այդ պահանջում ենք այն անձերից, որոնք Գէորգի ժամանակ գոռում գոչում էին այդ զեղծումների մասին, այլ սակայն այսօր իրենք են շարունակում։ Ի՛նչ հակասութիւն, ասում էր ժողովուրդը, Սրուանձտեանի, Օրմանեանի հետ միասին ձեռնադրվում են Մամբրէ, Սարգիս, Կարապետ Տէր Գալստեան։ Ձեռնադրութեան ժամանակ եկեղեցւոյ մէջ տիրում էր չափազանց անկարգութիւն, վասն զի ժողովուրդը կամենում էր անպատճառ տեսնել հանդէսն, իսկ Ս. Տաճարին դիրքը այդ մասին շատ անյարմար լինելով, ամեն ոք աշխատում էր առաջ գնալ, որից յառաջանում էր գոռում գոչումն, հրել, նեղուածք եւն։ Ժամից յետոյ Միաբանութեան սեղանատան մէջ տրուեցաւ ընդհանուր ճաշ, որին մասնակից էին թէ՛ ձեռնադրեալները, թէ՛ բոլոր միաբանութիւնը և թէ՛ ուխտաւորներ, մօտ 200 հոգի։ Կաթողիկոսը ներկայ չէր, հակառակ սովորութեան, յոգնած լինելուն պատճառաւ։ Առաջարկվեցան բաժակներ Ն. Վեհափառութեան և Միաբանութեան կենացը և երգուեց «Էջ միածին ի Հօրէ» շարականը։

Երկրորդ օրն, երկուշաբթի, Ս. Հռիփսիմեանց տօնը լինելով, Հռիփսիմէի վանքում հանդէս պիտի կատարուէր։ Առաւօտեան վաղ, ժամ 7ին, Ճեմարանի երգիչ աշակերտներն «Անձինք նուիրեալք» Կոմիտաս կաթողիկոսից յօրինուած հիանալի շարականն երգելով գնում են վանքն, ուր հետզհետէ գալիս են միաբաններն և ժողովւում է մեծ բազմութիւն։ Պատարագից յետոյ Վանահայրն հրաւիրեց բոլորին ճաշի։

Երրորդ օրն, երեքշաբթի, Ս. Գայիանեանց տօնը լինելով, Գայիանէի վանքում, ուր զետեղուած են սրբոյն մասունքն, հանդիսաւոր պատարագ էր։ Էջմիածնի մէջ մի շատ հին սովորութիւն կայ. ձեռնադրեալը պարտաւոր է պատարագ մատուցանել Ս. Իջման սեղանի վրայ և բոլոր միաբանութեան ճաշ տալ, իսկ ձեռնադրութիւնից առաջ բոլոր միաբաններին մի մի ընծայով պատուել։ Ընծան լինում է խրեղէնով, դրամով և այլն։ Այդ օր, որովհետեւ ձեռնադրեալներից մինը, Կարապետ Տէր Գալստեան, Վանահայր էր Գայիանէի վանքի՝ որի տօնն էր, ուստի Ս. Պատարագն այդ տեղ կատարուեց, որից յետոյ Վանահայրը մի լաւ ճաշով մեծարեց հանդիսականներին։

Պատարագից յետոյ, բոլոր Էջմիածնի միաբանութիւնն հոգեհանգիստ կատարեց ի Տէր հանգուցեալ երջանկայիշատակ Մատթէոս Կաթողիկոսի գերեզմանի վրայ, որը գտնւում է վանքի գաւթում, ըստ խնդրանաց բժիշկ Արամեանցի, հանգուցեալ Հայրապետի հոգեւոր ձեռնասուն աշակերտի, վասն զի այդ օրն, այն է յունիսի 10ին, Մատթէոս Կաթողիկոսը կատարել է մի գործ՝ որ յաւիտեան անջնջելի պիտի մնայ հայ ժողովրդեան սրտում, այն է Նա հրատարակել է այն Կոնդակն, որով մեր բոլոր ազգային հոգեւոր դպրոցներն յանձնվում էին ժողովրդեան ձեռքն, հաստատելով Հոգաբարձական մարմինն որ պիտի ընտրուէր ժողովրդից և յանձնելով այդ Հոգաբարձութեան վանքերի կալուածներն ի պահպանութիւն դպրոցների։ Արդարեւ, մեծ գործ, որի մէջ գեղեցիկ կերպով արտափայլում է Հայ եկեղեցւոյ ժողովրդական ոգին։

Չորեքշաբթի օրը, յունիսի 11ին, Կաթողիկոսի հրամանով Ս. Իջման սեղանի վրայ հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց Նիկոմիդիոյ նորընծայ Եպիսկոպոս Ստեփաննոս և այդ օր մի լաւ ճաշ տուաւ մօտ 300 հոգու սեղանատան մէջ, խօսելով և մի գեղեցիկ քարոզ։ Այդ օր պատարագից յետոյ Ճեմարանի աշակերտների խնդրանաց համաձայն, հոգեհանգիստ կատարուեց Գէորգ Դ. կաթողիկոսի գերեզմանին վրայ։

Հինգշաբթի, յունիսի 12ին, պատարագ արաւ Բագրեւանդայ առաջնորդ նորընծայ Յովհաննէս եպիսկոպոսը։

Միւռոնօրհնութեան օրը մօտենում էր. հետզհետէ հասնում էին ուխտաւորները։ Ուրբաթ օրից սկսած բազմութիւնը սկսեց խռնուիլ. խումբ խումբ վազում էր ժողովուրդը շրջակայ գիւղերից։ Հեռաւոր կողմերից եւս եկողներ կային. ըստ մեծի մասին հասարակ և գիւղական ժողովուրդ էր։ Այդտեղ կարելի էր տեսնել և արտաքուստ բոլորովին ռուս դարձած Նոր-Նախիջեւանցուն, Ախալցխացուն, Թիֆլիսի յայտնի կինտոներին, Հանաֆներին, Ղարաբաղցուն, Նախիջեւանցուն, Երեւանցուն, Թաւրիզեցուն, Վանեցուն, Տրապիզոնցուն, Էրզրումցուն։ Մի խօսքով ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայութեան բոլոր ներկայացուցիչներին։ Որտեղ էր պատսպարվում այդ ահագին բազմութիւնը։ Այստեղ չենք կարող ցաւոք չյիշել, որ ուխտաւորները ընդունելու վերաբերութեամբ Մայր Աթոռի մէջ տիրում է այնպիսի անկարգութիւն եւ աչառութիւն, որ բոլորովին անվայել է եւ վրդովում էր մարդուս։ Գէորգ կաթողիկոսի ժամանակ միշտ վրաններ էին բերել տալիս, որոց մէջ և պատսպարվում էր ժողովուրդը. այս անգամ այդ եւս չկար։ Ղազարապատի սենեակները, թէեւ անշուք, արդէն բռնուած էին շատ եկողներից, կամ թէ հիւրընկալ վարդապետը պահել էր իր ծանօթների և բարեկամների համար։ Միաբանութեան մէջ կային մի քանի սենեակներ, բայց այդ սենեակները, պահուած պատուաւոր ուխտաւորների համար, տրվում էին միայն այնպիսի անձանց, որոնք հաճելի էին, իսկ եթէ այդ պատուաւոր հիւրերից մինը դժբախտութիւն ունէր յայտնի լինելու իբրեւ Սինոդին և սինոդականներին շատ տհաճելի մարդ, նա աւելի լաւն է, ամենեւին բնակարան չխնդրէր վանքից, վասն զի նորան ցոյց կը տային այնպիսի մի խուց, որի մէջ հազիւ թէ մի աննշան վարդապետի ծառայն անգամ համաձայնէր մնալու։

---

(1) Մեսրոբի խմբագիրը։

(2) Ճեմարանի Նախկին տեսուչ.— Ի [illegible] երկուքն ալ ջերմ [illegible]։

Այդ տեսակ վարմունքը Էջմիածնի մէջ նոր բան չէ. յիշենք Մկրեան հօր անցքը և ցաւենք որ, այժմ, երբ ըստ երեւոյթին գէթ, ամեն ինչ վերջացած պիտի համարուէր, երբ անաչառութիւն, անկողմնակալութիւն, անխտրութիւն պէտք է թագաւորէին Մայր Աթոռոյ մէջ, դարձեալ հակառակասիրութեան և թշնամութեան ոգին վրդովում է մեր վանականներին . . . ։ Ոչ մի կարգադրութիւն, ոչ մի հոգացողութիւն ուխտաւորների մասին չէր եղել և չէին անում. ամեն մարդ մի կերպով մի տեղ էր գտնում իր համար, ուստի լճի եզերքը, անտառը, Էջմիածնայ բակը, գետնի վրայ լցուած էին արք եւ կանայք, տղայք, աղջկունք։ Անհոգութիւնը մինչեւ այնտեղ էր հասնում, որ գէթ օրը մի անգամ չէին ջրվում Էջմիածնի և նոյն իսկ Վեհարանի բակերը, որով սարսափելի փոշի էր բարձրանում և խեղդում բոլորին։ Բայց Հայի բարեպաշտութիւնը աւանդական է. նա տանում է ամենայն բան, ամենայն նեղութիւն, միայն թէ իր ուխտին հասնէ. սակայն զգայուն սրտերը, փոքր ի շատէ հասկացողները, մանաւանդ ջերմեռանդ և բարեպաշտ անձինքը չէին կարող չը վիրաւորել իրենց զգացմանց մէջ, տեսնելով Հայութեան սպաւէն կենդրոնի մէջ այդ տեսակ անհոգութիւն։ Բնաւ չզլխի մոռանամ այն խօսքերը, որն արտասանեց մի խիստ յարգելի և բարեպաշտ անձնաւորութիւն, Բաքուի վաճառական պարոն Առաքել Ծատուրեանց, մինը այն հարուստներից, որոնք գիտեն տալ Աստուծոյն Աստուծոյ եւ Կայսերը` Կայսեր, որոնք իրենց առեւտրական գործոց մէջ երբեք չեն մոռանում բաժին հանել իրենց ազգին եւ եկեղեցուն եւ որն այս անգամ եւս 700 րուբլի ընծայեց ճեմարանին եւ Էջմիածնին։ Իր բարեպաշտական զգացմանց մէջ վիրաւորուած այդ տեսարաններից, ասաց. «Ափսոս», աւելի լաւ կը լինէր բնաւ չգայի եւ չտեսնէի Մայր-Աթոռի այս անխնամ դրութիւնը։։

Այս տխուր մտածողութիւնները, տպաւորութիւնները շուտով փոխվում էին երեկոյեաններր ուրախ տպաւորութեանց, երբ գիւղական հայ պատանիներ և աղջիկներ ժողովրդական, ազգային պարեր, էօլէներ սարքելով, գողտրիկ երգեր երգելով զուարճանում էին Էջմիածնի ընդարձակ բակում մինչեւ կէս գիշեր, որից յետոյ տիրում էր անդորրութիւն վանքի մէջ։ Ժողովուրդը կատարում էր մի մեծ ազգային տօն. նա զուարճանում էր, պարում էր, երգում էր զուռնաների եւ նաղարաների խլացուցիչ ձայների տակ, երգում էր, խըմում էր եւ միեւնոյն ժամանակ ջերմեռանդ աղօթում էր. հարիւրաւոր գաւառական բարբառներով երգեր թնդացնում էին օդը։ Օտար մարդը մտնելով Էջմիածին կը կարծէր թէ այստեղ կատարվում է մի մեծ ազգային տօն եւ ոչ մի կրօնական հանդէս։ Թիֆլիսի կինտօները, հայ էսնաֆները երևանեան դրօշակներով զարդարել էին կառքերը, որոց մէջ եւ ճեմում էին անտառում երգելով, նուագարանները հնչեցնելով։

Շաբաթ օր, յունիսի 14 ին, այլ եւս ասեղ ձգելու տեղ չկար. այդ օր շրջակայ բոլոր գիւղօրէից բնակիչները թափուել էին Էջմիածին. այդ օր պատարագեց Գարեգին Եպիսկ. Սրուանձտեան, սակայն ոչ Իջման, այլ Աւագ սեղանի վրայ, վասն զի Իջման տեղը պատուած էր տախտակեայ ցանկով, որպէս զի չքանդուի աւագին բազմութեան ճնշումից։ Որովհետեւ այդ օր Սրբազան Սրուանձտեանի հերթն էր սեղան տալու, և պիտի խօսէր իր անդրանիկ քարոզը եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնից յետոյ, ուստի Երեւանի ամբողջ ուսումնական եւ առաջնակարգ դասը եկել տեղ էր բռնել նոյնպէս սեղանատան մէջ։ Ճաշը սկսուեց. ներկայ էր մօտ չորս հարիւր ժողովուրդ։ Ամենքը անհամբերութեամբ սպասում էին այն րոպէին, երբ Սրուանձտեան պիտի խօսէ, մանաւանդ Էջմիածնի միաբանութիւնը, որն առաջին անգամ պիտի լսէր նորա խօսքը. իսկ ժողովուրդը ուրախ էր և այն պատճառով որ Սրուանձտեան ներկայանում էր նորա աչքին իր սիրելի Խրիմեան Հայրիկի աշակերտը։ Վերջապէս Մեսրովբ եպիսկոպոս Սմբատեան ողջունեց նորընծայ եպիսկոպոսին և սեղան պատրաստողին Էջմիածնի կողմից մի երկու համակրական խօսքերով, բնաբան դնելով Պօղոս Առաքեալի այս խօսքերը. «Որ եպիսկոպոսութեան ցանկայ, բարւոք գործոյ ցանկայ։» Նա յայտնեց որ միաբանութիւնը, ազգը, եկեղեցին ուրախ է ընտանալով մի արժանաւոր հովիւ։ Եւ ահա յոտին կանգնեց Սրուանձտեան. նա խիստ հոգեկան յուզման մէջ է. մեռելային լռութիւն է տիրում սեղանատան մէջ. սկզբում խօսում է կցկտուր, ցած ձայնով, սիրտը լեցուն է, խօսք չէ գտնում արտայայտելու իր զգացմունքները. բայց կամաց կամաց հանդարտվում է, խօսքեր գտնվում են։ Նա խօսում է հանդարտ, անպաճոյճ, պարզ, բայց սրտաբուխ. խօսում է այն նշանակութեան մասին որ ունեցել է և ունի հայ ազգի համար Էջմիածնի Աթոռը. բացատրում է թէ աթոռը և եկեղեցին շատ անգամ մեծ ձախորդութեանց են հանդիպել, բայց Լուսաւորչի աջը, աչքը հսկել է նորա վրայ և նա մնացել է անսասան. այդ ձախորդութիւնները լինում են և այժմ, կարող են լինել և ապագայում, բայց Հայի հաւատարմութիւնը, սէրը դէպի իւր Մայր-Աթոռը անդրդուելի է մնացած. եթէ փակել են հայ եկեղեցիները, հայերը իրենց տներն են շինել տաճար. եթէ կործանել են տները — իրենց սրտերն են եղել սեղան։ Այս անպաճոյճ խօսքերով շատ բան հասկացաւ ժողովուրդը։ Իբրեւ վերջաբան, Սրուանձտեան մաղթեց որ ներկայ գահակալ Տէր Մակարը շէն եւ պայծառ պահէ Լուսաւորչի Աթոռը։

Տպաւորութիւնը մեծ էր, ուստի և ժողովուրդը մոռանալով որ գտնվում է արքեպիսկոպոսների, եպիսկոպոսների և վարդապետների մէջ, իր կեցցէներով և ծափահարութիւններով թնդացրեց սեղանատան ցած և մայլ կամարները, բայց զանգակի ձայնն սթափեցրեց և ամենքը վեր կեցան մեկնելու։

Կէսօրից յետոյ եկաւ Երեւանից ռուսական զօրքն և խազախների մի գունդ կարգապահութիւն պահպանելու համար. այն տեղ ուր տիրում է անկարգութիւն, ուր ժողովուրդն ինքն չէ սովորած կարգապահութեան, ի հարկէ այդ կարգապահութիւնը միայն մորակի չաուշներով և սուինների հարուածներով կարելի է պահպանել։ Ժամը 4ին զօրքն սկսեց շարուել երկու կողմից Վեհարանի բակի դռնից մինչեւ աւագ դուռն, որպէս զի միջովը անցնի կաթողիկոսն և թափորն անարգել մտնէ տաճարը։ Այդ երեկոյ Կաթուղիկոսն հանդիսաւոր կերպով, թափօրով պիտի իջնէր եկեղեցին, վասն զի միւռոնօրհնութեան հրակումն այդ երեկոյ պիտի կատարուէր։ Զանգակահարութիւնն սկսուեց, Մակար Կաթուղիկոս երեւաց ամպհովանու տակ. առաջուց տանում էին հայրապետական գաւազանը, քօղը, եպիսկոպոսները շուրջառ ձգած շրջապատել էին ամպհովանին, դպիրները երգում էին «Հրաշափառ Աստուած» շարականը։ Ժողովրդեան գոռում գոչումն երկինք էր բարձրացել, ոչ մորակների հարուածներն որոնք խազախները անգըթութեամբ իջեցնում էին, ոչ զինուորների սուինների զարկը չէին կարողանում յետ մղել ժողովուրդը. ծառերը մինչեւ անգամ ծանրաբեռնուած էին, այնպէս որ մի հաստ ծառ չը դիմանալով ծանրութեան կոտրուեց և 3-4 հոգի տակը մնալով ջախջախուեց, թէեւ մեռնող չեղաւ, այլ միայն վիրաւորներ։ Զինուորները ռուսերէն սարսափելի հայհոյանքներ էին արձակում, ուստի ոչ միայն դուրսը այլ և ներսը, տաճարում, այդ սարսափելի աղաղակներից չէր լսվում ժամասացութիւնը։ Երեկոյեան ժամասացութիւնից յետոյ սկսուեց հսկումն և առաւօտեան ժամի կէսը ասուեց։

Այդ գիշեր զուարճութիւնները, պարերը, երգերը աւելի սաստկացան. նոցա հետ միացաւ և զինուորական երաժշտութիւնը։ Բակում ճրագալոյց էր և զանգակատան ճակատին լուսեղէն տառերով երեւում էին այս խօսքերը. «Կեցցէ Տէր Մակար, կաթողիկոս ամենայն Հայոց։»

Վերջապէս, լուսացաւ կիրակին, յունիսի 15ը։ Դեռ արեւը չծագած, գիւղերն, շարժում տիրել էր ամեն կողմ. ժամը 6ին զօրքը եկաւ և բռնեց իր տեղը։ Հրամայուած էր ոչ ոքին ներս չթողնել մինչեւ Տաճարի դռները բացուիլը. բայց հակառակ այդ բոլոր խիստ հրամաններին, արդէն բազմութիւն ժողովուրդ հնար էր գտել Տաճարի մէջ փակուելու։ Շնորհիւ Ներսէս եպիսկոպոսի, բժիշկ Արամեան, Տիգրան Նազարեան (Մշակ-ի խմբագիր), Առաքել Ծատուրեանց և ես կարողացանք զինուորների կազմած պատ միջավայրի մէջ մի տեղ բռնել թափօրը տեսնելու, և ապա մտնելով Տաճարը, կանգնել դասի էջ, սեղանի առաջ։

Ժամը 6½ին սկսուեց թափօրը իջնել Վեհարանից։ Թափօրը այսպէս էր կազմուած։ Ամենից առաջ գնում էին երգեցողները, դպիրները և սարկաւագները բուրվառներով, քշոցներով, ապա մի վարդապետ տանում էր բարձր հայրապետական գաւազանը. նորան հետեւում էին խաչկալներ, խաչեր, ջահեր. յետոյ գալիս էին եպիսկոպոսական զգեստով, խոյրերով զգեստաւորուած 12 եպիսկոպոսներ, 6ը աջ կողմին կանգնած և 6ը ձախ կողմին, իւրաքանչիւրն ունենալով իր ձեռքին բռնած սուրբ մասունքները, որոնցով պիտի օրհնուէր Ս. Միւռոնը և այն նիւթերը, որոնք պիտի թափուէին կաթսայի մէջ։ Այդ 12 եպիսկոպոսները այսպէս էին շարուած.

Աջակողմեան

1. Մկրտիչ Արքեպիսկ. — Ս. Գեղարդը
2. Յովակիմ Եպիսկ. — Աջ Ս. Յակովբայ Հայրապետին
3. Ալաւանեան եպիսկ. — Հիւթ ծաղկանց
4. Թադէոս Եպիսկ. — Պետրոս առաքեալի ճկոյթը
5. Նորընծայ Արիստակէս Եպիսկ. — Ս. Արիստակէս Հայրապ. աջը
6. Կարապետ Տէր Գալստեան Եպիսկ. — Ս. Աւետարանը

Իսկ ձախակողմեան

7. Մեսրովբ Եպիսկ — Աջ Ս. Գրիգոր Լուս.
8. Կարապետ Եպիսկ. Այվազեան — Գետադարձի խաչը
9. Օրմանեան Եպիսկ. — Ս. Թադէոս առաք. աջը
10. Սրուանձտեանց եպիսկ — Թովմայ առաքելոյն աջը
11. Ստեփան Եպիսկ. Նորընծայ — Միւռոնի աղաւնին
12. Սարգիս Եպիսկ. — Ս. Միւռոնը։

Եպիսկոպոսներից յետոյ գալիս էր ամպհովանու տակ զգեստաւորած հայրապետական շուրջառով և քօղով Մակար Կաթողիկոսն կենաց փայտի խաչը բռնած և գաւազանը ձեռքին, կուրծքը զարդարած խաչով, ետեւից քշոցակիրները, պատարագին սպասաւորող Երեմիա և Ներսէս եպիսկոպոսները։ Այդ կերպով կազմուած թափօրը շարականների, զանգակահարութեամբ և ժողովրդեան բոմբիւնների մէջ մտաւ տաճարը, վեր ելաւ սեղանը և պատարագը սկսուեց։ Պատարագիչն ինքն Կաթողիկոսն էր։ Թափօրի մտնելուց յետոյ զօրքը արգիլում էր ժողովրդեան մտնել տաճարը, բայց ժողովուրդը այլ եւս համբերութիւնը կորցնելով, սկսեց դրոհ տալ. բարձրացաւ աղմուկ, կռիւ, զինուորները սկսեցին հարուածել, բայց ժողովուրդը չը կամենալով պարտքի տակ մնալ, սկսեց ինքն եւս անխնայ ծեծել զինուորներին, և մի երկուսի գլուխը պատռեց։ Տեսնելով որ անհնար է ներս չը թողնել, Կաթողիկոսի հրամանաւ դռները բացուեցան և իբրեւ հեղեղ ժողովուրդը ներս թափուեց։ Այժմ խազախները վազեցին դուռը, որ գոնէ այդտեղ մնալը արգիլեն. բայց ի զուր. ամբոխը սկսեց սեղմել, հրել և ոչ մորակների սարսափելի հարուածները, ոչ խազախների յիշոցները, ոչ կինտօների բռնահարութիւնը չը կարողացին սաստել ժողովուրդը. շուտով և դասը, ուր երգում էին դպիրները և կանգնած էին հոգեւորականները, լցուեց, շուտով և սկըսեցին բարձրանալ սեղանի վրայ, ուր կատարվում է Ս. Պատարագը։ Ահաւելի աղմուկի մէջ ոչինչ չէր լսվում ժամասացութիւնից և պատարագից, միայն մի րոպէ թնդաց ահեղագոչ ձայնը Օրմանեանի, որ սկսեց կարդալ աւետարանը, բայց դարձեալ ամենայն ինչ անլսելի եղաւ։ Շուտով դասի մէջ բազմութիւնը այնքան շատացաւ, որ շունչ քաշել անհնարին եղաւ, դպիրները չէին լսում ինչ է երգվում և ասվում սեղանից, որպէս զի իրենք եւս ըստ այնմ երգեն և ասեն. տաքութիւնը այնքան սկըսեց սաստկանալ, որ ճեմարանի երգեցիկ աշակերտներից մի երկուսը ուշաթափ եղան. ոչ թէ շարժելու, այլ շնչելու տեղ չը կար, ուստի ո՞ւր տանել ուշաթափներին, այլ ուրիշ հնար չը գտնելով, ճեմարանի աշակերտները իրենց ուշաթափ ընկերներին բարձրացնելով, ժողովրդեան գլուխների վրայով հասցրին մինչեւ սեղանը, ուր կատարվում էր Միւռոնի օրհնութեան հանդէսը։ Բայց այդ ուշաթափութեան ետեւից հետեւեցին և ուրիշները. «սառոյց, սառոյց» գոռում էին դասից և ահա սեղանից սարկաւագի մին, սկսեց սառուցի կտորներ ձգել ժողովրդեան մէջ. այդ աւելի սաստկացրեց ժխորը, աղմուկը, որովհետեւ ամեն մարդ սաստիկ տաքութիւնից նեղուած աշխատում էր ձեռք բերել մի կտոր սառոյց։ Տեսնելով որ անկարգութիւնը հետզհետէ սաստկանում է, Վեհ. Կաթողիկոսը բարձրացրեց ձայնը և յորդոր կարդաց հանդարտել, աղմուկ չանել։

Ծերունի Հայրապետի խօսքերը մի վայրկեան ազդեցին, լռութիւն տիրեց, բայց երբ հասաւ այն ժամը, որ Միւռոնը պիտի օրհնուէր, աղմուկը դարձեալ բարձրացաւ. որքան մօտենում էր Գրիգոր Լուսաւորչի և Գեղարդի միւռոնի մէջ դնելու րոպէն, այնքան ժխորը սաստկանում էր, այնքան ժողովուրդը կամենում էր ականատես լինել այդ րոպէին, եւ երբ հասաւ այդ րոպէն, երբ Հայրապետը մխեց կաթսայի մէջ Ս. Գեղարդը, գերեզմանական լռութիւն տիրեց ամբողջ տաճարի մէջ։ Յանկարծ «[illegible]» աղաղակները թնդացին ամեն կողմից։ Ի՞նչ էր այդքան անձկութեան, այդքան հետաքրքրութեան, ի՞նչ էր ժողովրդեան այդքան շփոթութեան, աղմուկի, անձկութեան պատճառը. այդ պատճառը յայտնուեցաւ։ Բանից դուրս եկաւ որ դեռ միւռոնօրհնութիւնից շատ առաջ ժողովրդեան մէջ լուր է տարածվում թէ այս անգամ Ս. Միւռոնը եփ չը պիտի գայ, վասն զի Կաթուղիկոսն օրինաւոր չէ և Գրիգոր Լուսաւորիչ բարկացել է վասն զի Կաթողիկոսն Լուսաւորչի կամքին հակառակ է նստել նորա աթոռին վրայ։ Ժողովրդեան համար այս անգամ Միւռոնի եփ գալը տեսնելը ոչ թէ միայն մի պարզ կրօնական ջերմեռանդութիւն էր, այլ և կենաց և մահու խնդիր, վասն զի նա միայն այսօր պիտի համոզուէր, տեսնէր թէ օրինաւո՞ր է Հայոց Կաթուղիկոսը թէ ոչ։ Այդ խնդիրը ոչ նուազ ծանրակշիռ էր, և նոյն իսկ Կաթուղիկոսի համար կենաց և մահու խնդիր էր։ Բայց երեւի, Ն. Վեհափառութիւնը բարեբաստիկ աստղի տակ է ծնել, վասն զի երբ Գրիգոր Լուսաւորչի աջը մխեց կաթսայի մէջ և իւղը խառնուելով շոգին բարձրացաւ, այդ երկու րոպէին մէջ, այսինքն մինչեւ շոգու բարձրանալը, ահաւելի ժխորը փոխուել էր գերեզմանային լռութեան։ Շունչերը քաշած, բոլորեքեան բերանները բաց, աչք էին դարձել և ահա ամենի կրծքից դուրս թռան «փառք քեզ Աստուած», «ծառայ եմ Լուսաւորչի զօրութեանը» խօսքերը ոչ միայն ներսը տաճարը, այլ և դուրսը փակում, և շուտով գիւղում տարածուեց ուրախալի լուրը թէ Միւռոնը եփ է եկել. ցնծութեան աղաղակները մինչեւ երկինք բարձրացան, ժողովրդեան մեծ մասը դուրս եկաւ տաճարից աւետաբեր լուրը հաղորդելու. աղմուկը փոքր ինչ դադարեց։ Ժողովուրդը համոզուեց ըստ իւր կարծեաց, որ Մակար օրինաւոր Կաթողիկոս է, որ նա օրինաւոր յաջորդ է Ս. Լուսաւորչի, ուստի և մեծ տարբերութիւն կարելի էր նշմարել այն յարգանաց մէջ, որ նա տալիս էր նորան միւռոնօրհնութիւնից առաջ և յետոյ։ Արդեօք այդ տարածուած լուրերը ժողովրդեան երեւակայութի՞ւնն էր ստեղծել թէ չար մարդիկ դիտմամբ հնարել էին, բայց թէ այդ կասկածը ընդհանուր էր, դորան շօշափելի ապացոյց կարող եմ բերել։ Միւռոնօրհնութիւնից 3 օր յետոյ ես և մի քանի անձինք ճանապարհորդում էինք Շիրակայ նահանգն, այցելելով վանքերն։ Հաչկաւոր Հառիճայ վանքին մօտիկցել էինք, հազիւ նորանից կէս ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Բաշ-Գեղ գիւղն հասանք, որ խրճիթների մինից մի պառաւ կին դուրս վազելով ասաց. «Ախպէր, կանգնիր, մի խապար պիտի հարցնեմ։» Ես կանգնեցի. — «Էջմիածնէ՞ն կուգաք.» — Հա', «Մեռո՞նը եփեցի՞ն.» — «Եփեցին.» — «Եփ եկա՞ւ.» — «Շատ լաւ եփ եկաւ, ի՞նչ կայ.» — «Ի՞նչ իմանամ, ասում են որ եփ չը պիտի գայ, Լուսաւորիչ բարկացել է։» Ես աճապարեցի միամտացնել պառաւին որ Ս. Լուսաւորիչ միշտ սիրում է Էջմիածինն և Հայ ազգը, որ Կաթուղիկոսն օրինաւոր է եւն։ «Եթէ այդպէս է, ասաց պառաւը, եթէ մեր հայրն է և Լուսաւորիչը չէ բարկացել, ինչո՞ւ մեր երեխայից սալդաթ են տանում (*)։»

Անգութ դատաւոր է ամբոխը. մի անգամ որ վատ գաղափար է ստացել Մակարի վրայ, նա կարծում է որ իրեն հասած բոլոր դժբախտութեանց պատճառը նա է. Հայի զինուորագրութիւնն որ պատահմամբ այս տարի է սկսվում, նա վերաբերում է Կաթուղիկոսին, ասելով. «Եթէ Նա չըլօժարէր, Թագաւորը չէր կարող։» Թէ՛ ես թէ՛ ընկերներս մեզ պարտք համարեցինք փարատել մի այդպիսի կասկած. Բայց դառնանք մեր նկարագրութեան։

Երբ ժողովուրդն համոզուեց որ Ս. Միւռոնն եփ եկաւ, էլ չսպասելով օրհնութեան վախճանին, սկսեց դուրս գալ այդ բարի լուրն աւետելու այն ահագին բազմութեան որ մնացած էր դուրսն և շարունակ կըռւում էր զինուորների հետ։ Հանդէսը վերջանալուց յետոյ, ամբոխը գրոհ տուեց դէպ ի եկեղեցին և ո՛չ զինուորների սուինները, ո՛չ խազախների մորակներն այլ եւս չը կարողացան պահել նորան. քիչ էր մնում որ զինուորներին ջարդէին։

Երեկոյեան ճրագալոյց էր. Վեհարանի պատուհանների տակ Ճեմարանի աշակերտները երգում էին ազգային երգեր, բայց փոքր ինչ հեռու ռուս զինուորները երգում էին ռուսական երգեր եւ Էջմիածնի կամարները թնդում էին ձայնելով թէ ինչպէս «մայրիկ Վոլգայ գետը իր ալիքներով գրաւում է ռուս աղջիկներին և պատանիներին և այլն»։ Սակայն գտնուեցան անձինք, որոնք փոքր ինչ անպարկեշտ գտնելով Էջմիածնի մէջ այդ տեսակ երգերը, խնդրեցին Ներսէս եպիսկոպոսին որ բաւական համարուի զինուորների մնալը . . .։ Ամբոխը առանձին զուարճանում էր իւր համար. մինչեւ առաւօտեան լուսածագին երգ, պար անպակաս էր։—

Երեք օր ամբողջ Տաճարը լի էր ուխտաւորներով, որոնք շտապում էին Միւռոնի կաթսան համբուրել։ Կային այնպիսիք, որոնք 30-40 անգամ համբուրել էին։

Երկուշաբթի, յունիսի 16ին, Նորընծայ Օրմանեան Մաղաքիա եպիսկոպոսը սեղան էր պատրաստել և կարգադրուած էր, որ այդ օր ի կողմանէ միաբանութեան ճառ խօսողն լինի Նորընծայ Կարապետ եպիսկոպոս Այվազեանը, իսկ Օրմանեան պատասխանէ։ Այս լուրը ահագին բազմութիւն ժողովեց սեղանատան դրան առաջ եւ երբ ժամը 12ին (կէս օր ըստ եւրոպ.) սեղանի զանգակը հնչեց, ընդարձակ սեղանատունը լցուեց բազմութեամբ։ Մօտ 400 հոգի ներկայ էին. «Օրմանեան պիտի քարոզէ» տարածուել էր ամեն տեղ, ուստի և ամեն մարդ աշխատում էր մի կերպ ձգել իրան սեղանատուն եւ վայելել Օրմանեանի ճաշը ու հոգեւոր կերակուրը, պարարել թէ մարմինը եւ թէ հոգին։ Ուստի մեծ էր հետաքրքրութիւնը եւ անհամբերութիւնը։

Այվազեան եպիսկոպոսը ոտքի կանգնելով մի երկար քարոզ թէ ճառ խօսեց։ Բաւականին պերճ և լաւ ատենաբան կարող է համարուել։ Նա յայտնեց, որ մեծ է այսօր իր օծակից սրբազան Մաղաքիա եղբօր ուրախութիւնը, ուստի եւ կամեցաւ որ այդ անձնուն, մեծ ուրախութեան մասնակից անել և ուրիշներին, պատրաստելով այս սեղանը։ Ապա գովաբանեց, [illegible] ներբողներ թափեց Օրմանեանի գլխին և քիչ մնաց որ նորան հինգերորդ դարու հայ հոգեւորականութեան տիպար շինէ։ Անցնելով ապա այն մեծ ծառայութեանց, որ ատենաբանի խօսքով, հայ կղերը (այս խօսքն էր ասում շարունակ) մատուցել է հայ ազգին և եկեղեցուն, ասաց, որ ինչ որ ասուել, ինչ որ գործուել է, կղերն է արել և գործել. ժողովուրդն փոխարէն միշտ հալածել է կղերին եւ եթէ այսօր կանգուն է Մայր-Աթոռը, հայ եկեղեցին, այդ կղերին ենք պարտական միայն։ Ոչ մի ժամանակ հայ կղերն չէ արտադրել մատնիչներ, դաւաճաններ, ոչ մի ժամանակ հայ կղերն չէ ուրացել իր եկեղեցին և . . . «—Իսկ Բարախանեան քահանա՞յն» յանկարծ հնչեց մի ձայն սեղանատան մէջ . . . —» բայց Այվազեան եպիսկոպոս չլսելու զարկաւ եւ շարունակեց. «հայ կղերն է այսօր ազգի միակ ապաւէնը . . .»։

Դեռ երկար խօսեց ատենաբանը. լսուեցան մի երկու թոյլ ծափահարութիւններ. տիրեց լռութիւն. «արդեօք չէ՞ կարելի աշխարհականներին խօսել» — լսուեցան մի քանի մեղմ ձայներ ։ Ի պատասխանի դուռաց Մամբրէ եպիսկոպոս. «Լաւ կը լինի, Պ. աշխարհականներ, որ մեր գործերի մէջ չը խառնուէք»։ Դարձեալ լռութիւն. բայց ահա կանգնեց Օրմանեան. նայեց, աչք ածեց բոլորի վրայ եւ սկսեց մի ատենաբանութիւն, որ թէ պերճախօսութեան, թէ տրամաբանութեան և թէ գեղեցկութեան կողմից հիանալի էր. «Իմ օծակից եղբայրս անդր քան զչափ գովեց ինձ. ես մինն եմ հայ եկեղեցւոյ անարժան պաշտօնեաներից. մեղայ՛ եւ քաւ լիցի, եղբարք, եթէ իմ անձս համեմատեմ Ղեւոնդեանց հետ»։ ապա յայտնեց, որ «Էջմիածին ի հօրէ» շարականը երգելիս, մենք լաւ ուշադրութիւն պիտի դարձնենք և աւելի բարձրաձայն պիտի երգենք նորա երրորդ տունը. «Եկայք շինեսցուք սուրբ զխորանն լուսոյ, քանզի ի սմա ծագեաց մեզ լոյս ի Հայաստան աշխարհիս», որովհետեւ Լուսաւորիչը` հոգեւորականութեան գլուխը, այդ խօսքերով դիմեց արտաքին ժողովրդեան գլխին եւ Մայր Աթոռը հաստատուեց հոգեւորականութեան եւ ժողովրդեան միատեղ գործակցութեամբ։ Ատենաբանը աւելի պարզաբանեց, հաստատուն փաստերով ապացուցեց այն միտքը թէ հայ եկեղեցին կանգուն է, կանգուն կարող է մնալ միայն հոգեւորականութեան և ժողովրդեան միահամուռ գործակցութեամբ, թէ ժողովուրդ եւ հոգեւորականութիւն կազմում են մի հոգի մի մարմին, — Հայկական եկեղեցին եւն։ Այդ ատենաբանութիւնը որ մի անուղղակի պատասխան էր Այվազեան եպիսկոպոսին, մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ հանդիսականների վրայ. դէմքերը պայծառացան, զուարթացան եւ բուռն ծափահարութիւնները երկար պիտի տեւէին, եթէ զանգակը չհասկացնէր, որ ոգեւորութիւնը մայլ կամարների տակ թողլարեալ չէ։ Այդ օր ամբողջ, խօսակցութեան միակ նիւթը, առարկայն երկու եպիսկոպոսների քարոզներն էին։

Երեքշաբթի, յունիսի 17ին, պատարագեց Իջման սեղանի վրայ Օրմանեան, վասն զի նախընթաց օրն անկարելի էր ուխտաւորների շատութեան պատճառաւ և Իջման տեղին փակուած էր տախտակեայ ցանկով։ Պատարագից յետոյ թէ՛ նորընծայ եպիսկոպոսները` թէ՛ Սինոդի անդամներն և թէ՛ պատուաւոր ուխտաւորներ—հիւրեր հրաւիրուեցան Վեհափառի սեղանը։ Տէր Մակար Կաթուղիկոսն առաջարկեց բաժակ Հայ ազգի և Եկեղեցւոյ բարօրութեան համար. իսկ Մաղաքիա Եպիսկոպոս առաջարկեց Ն. Վեհափառութեան կենացը։

Այդ օր Նորընծայ եպիսկոպոսունք հրաժեշտ առին Էջմիածնից։ Օրմանեան Եպիսկոպոս պիտի մեկնէր Վան, Պատրիարքարանից ստիպողական հեռագիր ստացած լինելով. Սրուանձտեանց պիտի մեկնէր Թիֆլիսի վրայով Տրապիզոն, իսկ Ստեփաննոս եպիսկոպոս մեկնած էր մի օր առաջ և դժբախտաբար ինկել էր ճանապարհին աւազակների ձեռք։

Այդ օր, մենք եւս հրաժեշտ առնելով Վեհափառից, մեկնեցանք մի այցելութիւն տալու Անի մայրաքաղաքի աւերակներին։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

(*) Մեր տղաքը զինուոր կը տանին։

ՑՈՐԵՆԻ ՀԱՏԻԿԸ

(ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ)

Մի օր մանուկները հեղեղատի մէջ որոյ երկայնքով կ'անցնէր փոքրիկ ուղի մը, կը գտնեն հաւի ձուի մեծութեամբ հատիկ մը և որ նման էր ցորենի հատիկի։ Անցորդ մը տեսնելով զայն մանուկների ձեռքին, կը գնէ քսան փարայի, կը տանի քաղաք և կը վաճառէ Թագաւորին իբր թանկագին հնութիւն մը։

Թագաւորն իւր մօտ կը կանչէ իմաստունները, կը հրամայէ նոցա գիտնալ թէ ի՛նչ է այդ բանը, հաւկի՞թ է թէ ցորենի հատիկ։ Իմաստունները կը մտածեն, կը մտածեն և չեն կրնար պատասխան տալ։

Մի անգամ երբ այդ հատիկը լուսամուտը դրուած կը լինի, հաւ մը կը թռի այնտեղ ու կ'սկսի կտցահարել, այնպէս որ կը ծակէ կճեպն ու փոս կը բանայ վրան, և ամեն մարդ կը տեսնէ որ ցորենի հատիկ է։ Իմաստունները կ'երթան Թագաւորին կը պատմեն թէ այն բանը հաճարի հատիկ է։

Թագաւորը կը զարմանայ և կը հրամայէ իմաստուններուն որ գիտնան թէ ե՞րբ և ո՞ւր բուսած է այս հատիկը։ Իմաստունները կը մտածեն, կը մտածեն, գիրքերը կը բանան, կը քրքրեն և ոչինչ կը գտնեն։ Կ'երթան Թագաւորին կ'ըսեն թէ. «Չենք կարող պատասխան տալ։ Մեր գիրքերու մէջ այդ մասին ո և է տեղեկութիւն գրուած չը կայ. պէտք է գիւղացիներուն հարցընել, գուցէ նոցանէ մէկը ծերուններէն լսած լինի թէ ե՞րբ և ո՞ւր կը սերմանէին այդպիսի հատիկ։»

Թագաւորը մարդ կը ղրկէ հրամայելով որ իւր մօտ բերեն ամենէ զառամեալ ծերունին։

Փնտռեցին գտան ալեւոր ծերունին ու բերին Թագաւորի մօտ։ Ծերունին, որ բոլորովին դեղնագոյն էր և անատամ, հազիւ հազ ներս մտաւ յենած երկու նեցուկի։

Թագաւորը ցոյց կուտայ նմա հատիկը, սակայն նա գրեթէ այլ եւս չը տեսնէր` վերջապէս կէս նշմարելով, կէս շօշափելով կը հասկնայ ինչ լինելն։ Թագաւորը կ'սկսի հարցնել. «Պապի, չգիտե՞ս ո՞ւր կը բուսնէր այսպիսի հատիկ։ Քո արտդ մէջ բնաւ ցանած չե՞ս այսպիսի ցորեն։ Կամ թէ քո դարու մէջ ո և է տեղ չե՞ս գնած այսպիսի հատիկ։»

Ծերունին խուլ էր. հազիւ հազ կը լսէր ու հազիւ հազ կը հասկնար։

—Ո՛չ այսպիսի ցորեն ո՛չ արտիս մէջ ցանած եմ, ո՛չ տեսած և ո՛չ գնած։ Այն ժամանակ եւս ցորենի հատիկներն այժմեան պէս մանր էին։ Սակայն ո՞վ գիտէ, կրնայ լինել որ հայրս լսած լինի թէ ուր կը ցանէին այդպիսի ցորեն, անոր պէտք է հարցնել։

Թագաւորը մարդ կը ղրկէ ծերունիի հօր ետեւէն հրամայելով որ իւր մօտ բերեն զայն։

Թագաւորի մարդը կ'երթայ կը գտնէ ծերունիի հայրը և կը բերէ Թագաւորի մօտ։ Զառամեալ ծերունին կը քայլէր մի նեցուկի միայն յենած։

Թագաւորը կը ցուցնէ նմա հատիկը։ Ծերունիի աչքերը դեռ եւս կը տեսնէին։ Լաւ մը կը նայէ վրան։ Այն ժամանակ Թագաւորը կ'սկսի հարցնել.

—Ծերուկս, գիտե՞ս արդեօք ո՞ւր կը բուսնէր այսպիսի հատիկ։ Ինքդ արտիդ մէջ ցանա՞ծ ես այսպիսի ցորեն։ Կամ թէ չէ քո դարու մէջ ո և է տեղէ գնա՞ծ ես այսպիսի հատիկ։

Թէեւ այս ծերունին եւս խուլ էր, սակայն իւր որդիէն աւելի լաւ կը լսէր։

—Ոչ, կը պատասխանէ ծերունին, արտիս մէջ այսպիսի ցորեն ցանած չեմ և ոչ ալ տեսած։ Իսկ գնել, բնաւ, որովհետեւ իմ ժամանակ ստակ ինչ է չգիտէին. և դրամ կ'ըսել չկար։ Ամեն ոք իւր ցորենով, իւր հացով կ'ապրէր. իսկ պէտք եղած ժամանակ բարեկամաբար կը բաժնէին իրարու։ Չգիտեմ, ո՞ւր կը սերմանէին այսպիսի ցորեն։ Թէեւ մեր ժամանակի ցորենի հատիկներն աւելի խոշոր և աւելի լաւ էին, սակայն սորա նման բնաւ ամենեւին չէի տեսած։ Հօրմէս լսած եմ թէ իւր ժամանակը, ցորենը շատ աւելի լաւ կը բուսնէր, աւելի խոշոր էին հատիկներն և աւելի լեցուն։ Պէտք է հօրս հարցնել։

Թագաւորը մարդ կը ղրկէ ծերունիներու հօր ետեւէն։ Զայն եւս կը գտնեն ու կը բերեն Թագաւորին։ Ծերունին կը մտնէ Թագաւորի մօտ առանց նեցուկի, դիւրութեամբ կը քայլէ. մի և նոյն ժամանակ թէ՛ աչքերը լուսաւոր են և թէ՛ խօսակցութիւնն որոշ։ Թագաւորն հատիկը ցոյց կուտայ մեծ պապին։ Ծերունին կը նայի վրան, այս ու այն կողմը կը դարձնէ։ «Վաղուց, կ'ըսէ նա, վաղուց է որ տեսած չունէի մեր հին ժամանակուան օրհնեալ ցորենը»։ Ծերունին կծեց հատիկը, ծամեց։

—Ճիշտ, ճիշտ նոյնն է։

—Արդ ըսէ ինձ, պապի, ե՞րբ և ո՞ւր կը բուսնէր այսպիսի ցորեն։ Ցանա՞ծ ես բնաւ։

—Այսպիսի ցորեն, կը պատասխանէ ծերունին, այսպիսի ցորեն իմ դարու մէջ կը ցանէին ամենուրեք։ Ամբողջ կեանքս մէջ այս ցորենով կ'ապրէի և իմ ժամանակի մարդիկն եւս մի և նոյն ցորենով կ'ապրէին։ Այս ցորենի հատիկներն կը ցանէինք, կը հնձէինք և կը գործածէինք։

—Խնդրեմ ըսէ ինձ, դարձեալ կը կրկնէ Թագաւորն, դու ո և է տեղ մը գնա՞ծ ես այսպիսի ցորեն, կամ ինքդ ցանա՞ծ ես արտիդ մէջ։

—Իմ ժամանակ, ժպտելով կը պատասխանէ ծերունին, մարդիկ մինչեւ անգամ իրենց մտքէն իսկ չէին կրնար անցունել այդպիսի մեղք մը։ Ցորեն ծախե՛լ, ցորեն գնե՛լ. ո՞վ էր տեսած. Իսկ դրամ ըսած բանի վրայ գաղափար իսկ չունէին։ Ցորենը հասարակաց էր. ուզողը կը վերցնէր։

—Հայրիկ, ըսէ ինձ, ո՞ւր կը ցանէիր այսպիսի ցորեն և ո՞ւր էր քո արտը։

—Աստուծոյ հողն իմ արտս էր։ Ուր հերկէի, անդ կը լինէր և իմ արտս։ Հողն ազատ էր ամենի համար։ [illegible] ըսուած բառերը գոյութիւն չունէին բնաւ։ Եւ միմիայն [illegible] բառը գոյութիւն ունէր։ Չէին ըսեր [illegible] է, սակայն կ'ըսէին այս [illegible] է։

—Այժմ ըսէ ինձ, երկու խօսք եւս. մին—ինչո՞ւ առաջ այսպիսի ցորեն կը բուսնէր, իսկ այժմ չբուսնիր։ Եւ երկրորդ—ինչո՞ւ քո թոռն երկու նեցուկով կը քայլէր, որդիդ մէկ նեցուկով, իսկ դու բոլորովին դիւրութեամբ կը քայլես, աչքերդ լուսաւոր են, ատամներդ հաստատուն, և խօսքդ որոշ, պարզ և շնորհալի։ Ինչո՞ւ, ըսէ պապի, ինչո՞ւ այս երկու պարագայներն այսպէս հակապատկեր են իրար։

—Ինչո՞ւն կ'ուզես իմանալ, Տէր արքայ, ըսեմ քեզ։ Այս երկու պարագաներն այն պատճառաւ հակապատկեր են, որովհետեւ մարդիկ այլ եւս իրենց աշխատութեամբ չէ որ կ'ապրին, այլ սկսած են օտարի ինչքի վրայ աչք տնկել։ Հին ժամանակ այսպէս չէին ապրեր։ Հին ժամանակ Աստուծոյ ուզածի պէս կ'ապրէին։ Իրենց ստացուածքի վրայ կ'իշխէին, իսկ օտարին ստացուածքը չէին դրաւեր նենգութեամբ, չէին յափշտակեր բռնութեամբ։ Ահա թէ ինչու։

ԿՈՄՍ Լ. ՏՈԼՍՏՈՅ   Թրգմ. Պ. Տ.

ԱԶԴ

Վաղը (Կիրակի) Պատ. Ա. Կոստանդեան պիտի քարոզէ Թրքերէն լեզուաւ Պայպըլ Հաուզի մատրան մէջ։

Պաշտօնը կ'սկսի ժամը երեքին քառորդ մնացած ըստ Թրքաց եւ կը տեւէ ժամ մը։

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզրում անպարընա ալընաճագ Մախսուսէ Մըսըր բիրինճի իլէ գահվէնին միւնագասասընա պաշլանաճաղընտան, Թալիպ օլան բազար վէ չարշէնպէհ կիւնլէրի Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

8 Թէմմուզ 302

2—3

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Հուլուպամթ անպարընա ալընաճագ սամանըն Թէմմուզըն բուլմընըն օն պէշինճի սալը վէ չաբր վէ եուլաֆըն տախի օն ալթընճը չարշէնպէհ կիւնլէրի գարարը գաթ'իսի վիրիլէճէկլէրինտէն, Թալիպ օլանլարըն էյամը մէզքիւրէտէ սաաթ ալթըտան նիհայէթ օնդուզա գատար Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

10 Թէմմուզ 302

2—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,591,956
ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 1,718,462

ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 2,993,181
ՀԱՍՈՅԹ 1884 ՏԱՐՒՈՅ 828,858

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 11,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՅՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՑ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ

ՏՈՔԹՈՐ Տ. ՎԱՆ ՄՈՆՔՀՈՎԷՆԻ
ՉՈՐ ԲԼԱՔՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՋԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԻՔԷՆ — ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆ

DVM

ԱՐԾԱԹԻ ԺԵԼԱԹԻՆՕ-ՊՐՈՄԻՒՐՈՎ

Կեդրոնատեղի. ԷՏՈՒԱՐ ԾԱՆՆԻ, Դեղավաճառ, Ընդհանուր գործակատար Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար, Հարաճճի խան, Պոլիս, Միսըր Չարշի սոկ։

Նոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին լուսանկարչութեան ամէն պիտոյքները։

ՍԻԿԱՐԷԹԻ ՃՇՄԱՐԻՏ ԹՂԹԵՐԸ
Պարտին գործածել միմիայն

JOB

կամ բնաւ չծխել

ԺԱՆ ԲԱՐՏՈՒ
Ստորագրութիւն
J. Bardou
և այս նշանը միայն կը կրէ

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ
ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻՒԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

Ամենազգուշ կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, Կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամեն փափուկ անձինք։

Բաղկացեալ Մկանունց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, Եւայլն. ի մի բան, թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր չարաչար կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալէքսանտրի դեղարան Տէկէ-Սոկաղ Գրան մեծ փողոց 169։

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

Գնումն և վաճառումն ամեն տեսակ արժէթղթոց — **ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ** — Գանձումն ամեն տեսակ կտրօններու

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

Կեդրոնատեղի 116, Հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Կանխիկ և ապառիկ վաճառումն ֆրանսական բաժնեւոր պարտաթղթոց—Վիլ տը Բարի 3 % փոխառութիւն 1868 ի, 69 ի, 71 ի, 75 ի, 76 ի (4 %) Գրէտի Ֆոնսիէ տը Ֆրանս 1853) 3 %) Գոմիւնալ 1860, 79, 80, Ֆոնսիէռ 1877, 79, Պանք Իբօթեգէռ 1880, Վիլ տը Լիօն 1880, Լիլ 1860, Ամիէն 881, 1/4 Վիլ տը Բարի 1871, 1/5 Գոմիւնալ 1860, 1/10 Ֆոնսիէռ 1883 եւն. եւն. Վիճակահանութիւնք տեղի կ'ունենան ամեն ամիս և գլխաւոր բաժինները են 5,000, 10,000, 25,000, 30,000, 40,000, 50,000, 100,000 և 200,000 ֆրանք։

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿՆ կը վաճառէ այս ամեն արժէթուղթերն ի փոխարէն ամսական 5, 10 և 20 ֆրանքի։ Գնողն համեմատաբար կ'ստանայ իւր պարտաթղթոց թիւերն և իրաւունք կ'ունենայ թէ՛ վիճակահանութեանց և թէ՛ տոկոսի կտրօններու, «իբր թէ ամբողջովին վճարած լինէր գումարը»։ Ամսական ստացագիրը կը ներկայացուին գնողաց ցոյց տուած բնակարանը։

Ստորագրելու համար, դիմել առ ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ՆԱՍԻՐ ԷՖ., ընդհանուր ներկայացուցիչ բովանդակ Թուրքիոյ համար։ Գրասենեակք Թիւ 4, Պահչէ-Գաբու, Պոլիս։

Գործակալութեանց և ստորագրութեանց խնդիրք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներէ ընդունելու են նմանապէս առ Ա. Նասիր Էֆէնտի։

Գործակատար ի Պրուսա, Պ. Յովսէփ Պ. Գալֆաեան
Գործակատարք) Պ. Պ. Գույումճօղլու և Ընկ. յԻզմիր
) Պ. Ն. Կասապեան, ի Սելանիկ
Պ. Աբրհ. Բէլէեան, Բէնիչ
Պ. Ա. Քէրէսթէճօղլու, Այտըն—Գործակատար

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՆՍԱՆՉԱԽՏ (FER BRAVAIS) ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵԱՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենազօրաւորն է. օրը մի քանի կաթիլով քիչ ժամանակի մէջ առողջութիւնն կը վերահաստատէ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹԻՆ գործածութիւնն ոչ ջղաձգութիւն, ոչ ստամոքսի յոգնութիւն, ոչ թանչք և ոչ պնդութիւն կը պատճառէ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ ինքնին համ ու հոտ չունի և չտար ալ ոչ գինիին, ոչ ջրոյն և ոչ որ և է ըմպելեաց՝ որոց մէջ խառնուելով կը գործածուի։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ՝ երկաթախառն բաղադրութեանց ամենէն աժանն է, որովհետև ամբողջ սրուակ մը մէկ ամսէն վեր շարած կը տևէ, ուրեմն այս դեղին գործածութիւնն օրը մի քանի փարայի կու գայ։

ՊՐԱՎԷԻ ՋՐԱԼՈՅԾ ԵՐԿԱԹՆ ակռաները չսևցներ։

Ամեն սրուակի հետ յայտարարութիւն մը կը գտնուի, որ մանրամասն կը նկարագրէ այս պատուական ջրալոյծ երկաթին գործածման եղանակներն։

Պ. Պրավէ իւր հնարած երկաթաջրոյն զօրութիւնն կրնայ երաշխաւորել, երբ սրուակաց վերայ գտնուի իւր սեփական ստորագրութիւնն կարմիր թանաքով։ Մեծ և փոքր սրուակներով կը ծախուի։

Վաճառատեղին է 'ի Փարիզ, BOUTRON & Cie, Rue St-Lazare, 40 & 42.

Կեդրոնատեղիքն են ի Կ. Պոլիս Բիւզանդեան եղբարք, Փասայեան, Վէնսան Ծաննի, և այլ մի քանի դեղարանք։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Հ. ԼԱՆԺ

24, Բէյլէրպէյ փողոց, Ղալաթիա

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԻՆԵՐ
(Պղնձէ, ձուլածոյ և թիթեղէ երկաթէ)
ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՔՄԻՆԵՐ
ԲԵՂՐՈՒԼՈՎ ՏԱՔՑՈՂ ԿԱՌԱՐԱՆՆԵՐ
Քրիսթօֆլէ ոսկեզօծ գործեր

ԴԱՆԱԿՆԵՐ
ԱՐԾԹ. ՊՂՆ. ԿԱՇԵՐ

Ջրհանք
Հրշէջ գիւրատար մեքենայներ
Ռազգութեան Գործիներ Ակադեմի
չատրուաններ

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ
ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹՔ
Տատանոցք-Կշռորդք-Ցորենի կշռորդ

Սառուցի գործիներ —
Սառցամաններ
Սառուցեալ ըմպելեաց գործիներ
Գինեաց մամուլներ

Տուչ —
Լոգարան
Լուացք
Պորտիներ —
Լոցափր մեքենայ

32 Մահմուտիէ փողոց, Ղալաթիա

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Հ. ԼԱՆԺ

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. և Հ. ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
Պէյօղլու Մեծ փողոց թիւ 77

Զգուշաւոր գնով և ստուգապէս կը գործադրուին եկած դեղագրերները

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՈՐԷՑ
Պ. և Հ. ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
Եէնի Ճամի փողոց թիւ 26
ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԸՆԴԱՐՁԱԿ
ՔՈԼՕՏՕ, ՉԿԱՆ ԻԿՐ ՆՈՎԵԿԻՈՑ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ՔԻՆԱ ՔԱԼԻՍԱՅԱՅԻ
Մ. ՊԵՅԼԻԿՃԵԱՆԻ

Այս յոյժ սննդարար բաժական ըմպելիքը ընդարձակ գործածութեան մտած է քիչ տարիներու մէջ իւր անխառնակելի կազդուրիչ ներգործութեան շնորհիւն, որ ախորժ, կազդուրիչ և ընդհանուր առողջութեան պահպանման ապահովութեան միջոցն է։

Կը վաճառուի Պոլսոյ կողմը կամուրջին գլուխը Բիւզանդեան Եղբարց դեղարանը թիւ 77. կը գտնուի նաև ուրիշ դեղարաններու մէջ։

Կը յանձնարարուի մասնաւորապէս գիւղական կեանք չինուածներէն։

DEUTSCHER Handels-Verein

ԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՊԷՐԼԻՆ

ՅԱՐԴԱՐՈՒՄՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅ,
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ հանրօգուտ շինութեանց, նախարարութեանց, քաղաքային վարչութեանց համար եւն։
ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹՔ երկաթուղեաց։
ՇՈԳԵՇԱՐԺ, ջրաշարժ և հողմաշարժ մեքենայք, ջրհանք եւն։
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ և ճարտարական մեքենայք։
ԳՈՐԾԻՔ ամեն տեսակ։
ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ լուսաւորութիւն։

Գերմանական Առևտրական Ընկերութեան ներկայացուցած հաստատութեանց ապրանաց մանրամասն ցանկերն և ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ իւր գործակատարներն ի Կ. Պոլիս.

ՀԻՒԿՕ և Ֆրիտր ԼԱՒԴԸՐՋՈՒՆԿ
Ֆընտըքլեան խան, 15 և 16, Կ. Պոլիս

ԱՅԵՐԻ ՍԱՐՍԱՓԱՐԻԼԼԱՆ

Արեան անմաքրութիւնք յառաջ կը բերէ կազմութեան մէջ ուժի և առողջ վիճակի նուազումն, որ կը պատճառէ խոյլ և բազմատեսակ խուլական հիւանդութիւնք, մորթի փշտուկք, չարաւոյից պալարներ, ուռոյցք, վէրք, գոնջութիւն, օձիկ, ուկոնի հիւանդութիւնք, հողմախտ (եէլ) և ջղացաւ։

Արեան մէջ խոյլի հակամիտութիւնք ընդհանրապէս ուրիշ շատ հիւանդութիւններ ալ կը պատճառէ, ինչպէս ստամոքսի, երիկամանց և լերդի տկարութիւնք, դալուկ, անմարսողութիւն, թանչք, մելամաղձոտութիւն, սրտի հիւանդութիւնք, ընդհանուր անզօրութիւն և շատ աւելի թոքային ախտք։

Աչաց և ականջի վէրք և այլ նման հիւանդութիւնք ընդհանրապէս խոյլային արմատաւորութեան հետեւանքն են։

Կանացի տկարութիւնք ընդհանրապէս ապացոյց են թէ կազմութեան մէջ հիւանդոտ վիճակ մը և խոյլային տրամադրութիւն կայ։ Նաև գավիական ախտն արեան թունաւորման ամենէն սոսկալի տեսակն է և ամենէն վտանգաւոր տղոց խոյլային հիւանդութեանց ծագում տալու։

Արդ՝ արեան ամեն տեսակ անկարգութեանց և խոյլային հիւանդութեանց համար Այերի պաւլ Սարսափարիլլայի բաղադրութիւնը գիտցուած դարմաններուն մէջ ամենէն զօրեղ և լաւագոյն դեղն է, ինչպէս բազմաթիւ փորձերով հաստատուած է։

Կը ծախուի դեղավաճառաց քով. Կեդրոնատեղին է Ղալաթիա Բէյլէճանէ բաղար Եէնի ճամի դրան կից Ս. Մ. Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը։

ԻՏԱԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՆԱԿԵԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՐԵԱՆ
Ն. ՖԼՈՐԻՕ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիա և Իտալիոյ մէջ կանոնաւորապէս բանող

Մարսիլիա երթալիք շոգենաւն է Կոնտօթի որ պիտի մեկնի յուլիս 26 ին։

Ուղևորք և ապրանք ընդունելութիւն

Նաւոլիսի, Մեսսինայի և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԵՆԻՆՕԹԻ ԲՐԵՊԻ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլթ
514 Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվըրբուլի և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քամորանիա	4200	Ոֆիրքս	3000
Ֆէրոս	4000	Օսայրիս	3000
Օսմանլի	4000	Նեֆթիս	3000
Սէմիրամիս	3250	Բերա	3000
Թիպոս	3250	Լոտուս	800
Մակատալա	3250	Օլինդա	800
Մարիոթիս	3250	Սեսիլ	700

Սեսոստրիս շոգենաւը, նաւապետ Թոմսըն, ամսոյս 11/23 ին Պաթումէն աստ վերադառնալով գէպի 17/29 ին ուղղակի Լիվըրբուլ պիտի երթայ։

Օսայրիս շոգենաւը, նաւապետ Բօլ, ամսոյս 16/28 ին Լիվըրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըք փողոց,
Ուիթօլ խան
ՃԷՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
515 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանթօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարատոն	2,500
Պալսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրա	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օթրանթօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օթթօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տինօ	2,500	Բասթեր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Էրագօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրագօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիրօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կոգանօ	2,200	Սափֆօ	2,000
Կօգօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրոտնօ	2,200	Սորէնտօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկեր	1,300
Հիւմպէրգ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Քամտօ	3,600
Փէլօ	2,000	Վեսթօ	1600
Քօքօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Գէյրա շոգենաւը, ընդհանուր վաճառքով Հուլէն մեկնած է ամսոյս 19 ին, և Օգոստոսի սկիզբը աստ կ'սպասուի։

Տրագօ շոգենաւը, նաւապետ Տուկլաս, ընդհանուր վաճառքով Հուլէն աստ հասած է։

Ուղևորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւլթ
514 խան Ղալաթիա

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որք ամէն տասն օրը անգամ մը կը բանին Լիվըրբուլի և Միջերկրականի մէջ.

Ուղևորք և ապրանք կ'ընդունին Նիւ Եորքի, Պօսթընի, և Միացեալ Նահանգաց ու Գանատայի ամեն կողմերուն համար նմանապէս Հավրի, Բուէնի, Բարիզի, Լոնտոնի, Կլասկոյի, Մանչէսթրի, Պրստոլի եւն եւն. համար։

Ուղեւորաց համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Ամեն շոգենաւու մէջ կայ հին բժիշկ մը. Ընկերութեան շոգենաւերը նշանաւոր հանդիսացած են իրենց հաստատութեամբ և կանոնաւորութեամբ։

Թրինիտատ շոգենաւը, նաւապետ Ֆէրկիւսըն, Լիվըրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Գործակատար ԹՈՄԱՍ Ձ. ՃՈՒԻ
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալի
511 փաշա խան Ղալաթիա

ՊԱՓԱՅԱՆՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվըրբուլի, Միջերկրականի և Սև ծովու մէջ կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ասիա Մինոր	3,000	Պէգէ
Արգաստօ	2,500	Ոտճըրզ
Արգէնթիա	2,500	Գրոսպի
Լագոնիա	2,500	Պէլլը
Մասեդոնիա	2,500	Մոռը
Բուլգարիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Ներքնական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուի ուղևորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.
513 Գործակալ

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրբուլի և Արևելից մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն.
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապեան	3700	Իլլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իստրիան	5500
Պուլկարեան	6000	Լեպեան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Պայրէնեան	2000	Լիպեան	800
Տուրոյ	700	Օբորթոյ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրուեան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալճէրիան շոգենաւը, նաւապետ Լաուրանսոն, ամսոյս 23 ին աստ կ'սպասուի։

Ուղևորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Բարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաչեման և ընկ.
Մալթա, Ճ. Բամպըրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտատոս.
Զմիւռնիա, Պ. Ռիզոլ և ընկ.
512

ՏԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ
ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻ
Սենեկաց եւ զգեստուց համար
Ա. ՄԻԼԱՔՕՎԻՔ
ի Սըպլի (Դալմաթիա)

Կեդրոնատեղի ի Կալաթա, Մոմհանէ, Լոյտ խան, 2։

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐԻ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1886 ՅՈՒՆԻՍ 25 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 31

Վոսփորէն Իջնող շոգենաւներ

11 15 Եէնիմ. Մեզ. Պէյլիք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
11 15 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 15 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գավաքթ.
11 15 Պէյք. Բաշչա. Ր. Բ. Մաս. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզ.
12 — Եէնիմ. Մեզ. Պէյլիք. Թարապ. Եէնիքէօյ Սթէն. Պօյաճը. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։
12 15 Գավաքներ Մեզարպ. Պէյլիք. Թար. Պէյք. Բաշչա. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկէլք. Պէյլէր. Գուզկ. Գավաքթաշ
1 — Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
2 — Պէօյ. Թար. Պէյք. Բաշչ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խւս.
2 — Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Սթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիս. Պէպէք Արն. Գուր. Օրթ. Պէշ.
3 — Եէնիմ. Մեզ. Պէյլիք. Քիրէճպ. Թարապիա Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
4 — Պէյք. Բաշչա. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ. Պէշիք.
4 30 Եէնիմ. Մեզարպ. Պէյլիք. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
5 30 Եէնմ. Մեզ. Պէյլիք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
5 45 Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Պէյք. Բաշչա. Ր. Բ. մաս. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խւսկ.
6 15 Եէնիմ. Մեզարպ. Պէյլիք. Թարապ. Պէյք. Բաշչա. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Խւսկ.
7 45 Ա. Գավ. Եէնիմ. Մեզարպ. Պէյլիքաէրէ Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 45 Պէօյ. Թարապ. Պէյք. Բաշչա. Ր. Բ. մաս. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Խւսկ.
9 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէյլիք. Թարապ. Եէնիք. Պօյաճըքէօյ Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյլիք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
10 30 Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Սթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 45 Մեզ. Պէօյ. Թար. Պէյք. Բաշ. Ր. Բ. մաս. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խւսկ.
11 — Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Արնվ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւներ

12 45 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմահալլէ։
1 45 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմ.
2 — Գավաքթ. Խւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշչա. Պէյք. Թարապ. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմ.
2 30 Պէշիք. Օրթաք. Գուրու. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմ.
2 30 Խւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ր. Բ. Մաս. Բաշչա. Պէյք.
3 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյլիք. Մեզ. Եէնիմահալլէ.
4 30 Խւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Ր. Բ. մաս. Բաշչա. Պէյքօզ Թար. Պէօյլիք.
4 45 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ.
5 15 Գավ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյք. Թարապ. Պէօյ. Մեզարպ. Եէնիմ. Ր. և Ա. Գավաք։
6 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ.
6 45 Խւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսր. Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյլիք.
8 15 Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյլիք. Մեզարպուռնու Եէնիմ.
9 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ.
10 — Գավ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլք. Վանիքէօյ Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ռիֆաթփաշա Բաշչա. Պէյք. Թարապ. Մեզ. Ր. և Ա. Գավաք։
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյլիք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշչա. Պէյք.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.